

A magyar nyelv és irodalom tantárgy helyi tanterve a Varga Katalin Gimnáziumban

Tartalom

I.	Bevezető.....	1
II.	A tanulók értékelése, az osztályzat megállapításának szempontjai	4
III.	A tankönyvek kiválasztásának elvei	5
IV.	Tantárgyi struktúra és óraszámok	5
V.	Kerettantervi megfelelés	5
VI.	Kiemelt célok és feladatok a 9. AJTP évfolyamon	6
VII.	Témakörök, tartalmak, óraszámok a 9. AJTP évfolyamon	8
	A) Magyar nyelv.....	8
	B) Irodalom	13
VIII.	Kiemelt célok és feladatok a 9–10. évfolyamon	16
IX.	Témakörök, tartalmak, óraszámok a 9. évfolyamon	17
	A) Magyar nyelv.....	17
	B) Irodalom	22
	Kötelező olvasmányok a 9. évfolyamon:	30
	Memoriterek a 9. évfolyamon:	30
X.	Témakörök, tartalmak, óraszámok a 10. évfolyamon	31
	A) Magyar nyelv.....	31
	B) Irodalom	36
	Kötelező olvasmányok a 10. évfolyamon:	48
	Memoriterek a 10. évfolyamon:	48
XI.	Kiemelt célok és feladatok a 11-12. évfolyamon	49
XII.	Témakörök, tartalmak, óraszámok a 11. évfolyamon	51
	A) Magyar nyelv.....	51
	B) Irodalom	55
	Kötelező olvasmányok a 11. évfolyamon:	67
	Memoriterek a 11. évfolyamon:	67
XIII.	Témakörök, tartalmak, óraszámok a 12. évfolyamon	68
	A) Magyar nyelv.....	68
	B) Irodalom	71
	Kötelező olvasmányok a 12. évfolyamon:	82
	Memoriterek a 12. évfolyamon:	82

A magyar nyelv és irodalom tantárgy helyi tanterve a Varga Katalin Gimnáziumban

I. Bevezető

Az anyanyelv már nevében is a legszorosabb összetartozást fejezi ki az azonos nyelvet beszélő emberek között. Az anyanyelven megszülető irodalom alkotói és hallgatói olyan olvasói hagyományt, kultúrát teremtenek, amely megerősíti egy közösség tagjainak az identitását, mert a „... nemzeti hagyomány s nemzeti poézis szoros függésben állanak egymással.” (Kölcsey Ferenc). Egy nemzet megmaradásának alapja, de fennmaradásának, jövőjének is a záloga a kultúrája, az anyanyelve.

A magyar nyelv és irodalom tantárgynak ezért van kitüntetett szerepe: gondolkodni tanít, ismereteket ad át, szellemi, erkölcsi örökséget hagyományoz. Egy nép szimbolikus szövegei többnyire irodalmi alkotások, amelyek a legszorosabb összetartozást fejezik ki. Ezek olvasása, tanítása személyiséget formál, fejleszti a szépérzékét, az ítélőképességet, az erkölcsi érzékenységet. Ezzel a magyar nyelv és irodalom tantárgy az érzelmi nevelés egyik legfontosabb eszköze.

Kultúránk, benne irodalmunk magyarul született meg, és ezen a nyelven formálódik tovább. A magyar irodalom a Kárpát-medence magyarságának irodalma. Nyelvünk, történelmünk, kultúránk közös. Kulturális értelemben egy nemzet vagyunk. Ezért a magyar nyelv és irodalom tantárgy is a Kárpát-medencei magyarság irodalmát, szellemi örökségét egységesen és egységben kezeli.

A középfokú képzés szakaszában, a 9–12. évfolyamon a nevelésnek-oktatásnak sok és sokrétű cél- és feladatrendszere van:

- Cél, hogy a diákok megértsék a nemzet, a szűkebb közösség és az egyes ember kapcsolatát. Megismerjék kultúrájukat, annak gondolati, erkölcsi tartalmait, esztétikai értékeit. Ennek révén szellemileg és érzelmileg is kötődjenek ahhoz. Ismerjék és értsék múltjukat, jelenüket, benne önmagukat.
- A tanulók felkészítése arra, hogy ennek a kulturális hagyománynak értői és később formálói legyenek.
- A tanulók megértsék a gondolkodás, a viselkedés és a nyelvhasználat összefüggéseit, ennek feltétele a biztos szövegértés és szövegalkotás képességének fejlesztése. Az, hogy a diákok szabatosan és pontosan, illetve a kommunikációs helyzetnek megfelelően tudják kifejezni magukat.
- Ismerjék nyelvünk szerkezetét, grammatikáját, a nyelvhelyességi szabályokat, a stilisztikai árnyalatokat, hiszen csak ezek ismeretében tudják megítélni saját és a többi ember nyelvi teljesítményét. Ezek alapján ismerik fel az adott kommunikációs helyzetet, szövegösszefüggést, a műfaji elvárásokat.

- Cél, hogy a nyelvi megnyilatkozások jelentésszintjeit és -árnyalatait a képzési szakasz végén megértsék, mert így veszik észre a manipulációt vagy értik meg az összetett üzeneteket.
- A tanulók tudják elhelyezni anyanyelvüket a világ többi nyelve között, ismerjék nyelvük történelmi fejlődését. Értsék, hogy a nyelv a jelenben is folyamatosan változik, s ezért a változásért felelősséggel tartoznak.
- Alakuljon ki nyelvhasználati igényességük. Legyen elemi elvárás számukra – önmaguktól és másoktól is – a pontos és a magyar nyelvhelyességi szabályokat betartó szövegalkotás, a magyar helyesírás szabályainak ismerete.
- Értsék meg és példákkal tudják szemléltetni, hogy a nyelv és a gondolkodás, a beszéd és a gondolkodás feltételezik egymást, szorosan összefüggnek, ismerjék fel, hogy a nyelv szegényedése a gondolkodás szegényedését jelenti.
- Fontos cél a digitális kompetencia fejlesztése is, az IKT-eszközök tudatos és kreatív alkalmazása.
- A digitális világ bővülésével a diákokra hatalmas információ-mennyiség zúdul. Meg kell tanulniuk kiválasztani a fontos, értékes adatokat és ismereteket, azt is, hogy ezen adatokat és információkat etikusan és kritikusan használják, építsék be tudásukba.
- Az irodalmi szövegek megértéséhez elengedhetetlen, hogy a diákok rendelkezzenek megfelelő művészettörténeti, műfaj történeti, irodalomelméleti, -történeti ismeretekkel. A képzési szakasz első felében ezek az ismeretek állnak a tananyag középpontjában. Fontos, hogy a diákok az irodalmat egy közösség történelmi-társadalmi folyamataként is lássák. A képzési szakasz második felében a szerzői portrék és látásmódok is helyet kapnak. *Mindkét képzési szakasz célja és feladata az irodalmi művek elemző értelmezése.* Ez fejleszti a gondolkodást, az erkölcsi érzéket, segíti az érzelmi nevelést. Az önálló elemzési készség fejleszti az önismeretet, önbizalmat ad, fejleszti az anyanyelvi kompetenciát is.
- Cél, hogy a tanulók rendelkezzenek az irodalmi művek értelmezéséhez szükséges elemzési stratégiákkal. A művek tartalmi összefoglalásán túl vállalkozzanak önálló értelmezés kialakítására.
- Vegyék észre a különböző korok szerzői, művei között kialakuló párbeszédet, az irodalom vándortémáit és motívumait, értsék meg azok jelentésváltozását.
- A XXI. század emberei már élethosszig tanulnak, ezért a diákoknak meg kell őrizni kíváncsiságukat, meg kell tanulniuk középiskolás módon tanulni. Ennek feltétele, hogy olvasó emberekké neveljük őket, akik többféle olvasási és értelmezési technikákkal rendelkeznek, az általuk olvasott szövegeket képesek mérlegelve végiggondolni. Össze tudják kapcsolni a már meglévő ismereteiket az olvasott, hallott vagy a digitális szövegek tartalmával, képesek meglátni és kiemelni az összefüggéseket. Tudnak önállóan jegyzetelni.

- Alakuljon ki a diákokban az önfejlesztés igénye. Ennek alapja az önvizsgálaton alapuló magatartás és gondolkodás fejlesztése. Az irodalmi szövegek sokfélesége biztosítja, hogy olyan esztétikai, morális, lélektani, társadalmi kérdésekkel szembesüljenek a tanulók, amelyekben felismerik önmagukat, saját gondjaikat.
- Kiemelt cél a gondolkodni tanítás, kíváncsiságuk, alkotókedvük megtartásával.

A magyar nyelv és az irodalom tantárgy fejlesztési céljai jórészt összehangolhatók: az alaptantervben meghatározott hat fő fejlesztési területből (szövegértés; szövegalkotás; olvasóvá nevelés; mérlegelő gondolkodás, véleményalkotás; anyanyelvi kultúra, anyanyelvi ismeretek; irodalmi kultúra, irodalmi ismeretek) négy mindkét tantárgy keretében fejleszthető. Minden nyelvtanóra kiemelt feladata a szövegértés és a szövegalkotás tanítása.

A magyar nyelv és irodalom más tantárgyakkhoz, műveltségterületekhez is kötődik. A tantárgyi koncentráció kialakítása a tantárgyi struktúra egyik fontos elve. Bizonyos irodalmi témakörök feldolgozásához ajánljuk a művek filmes vagy színházi adaptációjának beépítését az órai munkába vagy a házi feladatba.

A magyar nyelv és irodalom tanításának nemcsak a műveltségátadás, a kompetenciafejlesztés, hanem az érzelmi nevelés is a célja. A diákok érzelmi fejlődése az alapja későbbi személyes boldogulásuknak, együttműködési képességüknek, társadalmi beilleszkedésüknek és kulturált viselkedésüknek.

A képzési szakasz feladata, hogy a tanulókat felkészítse az érettségire, tegye lehetővé – megfelelő ismeret, műveltség átadásával, a tanulói kompetenciák fejlesztésével – a sikeres továbbtanulást, a társadalomba való beilleszkedést. Érett, gondolkodó, ép erkölcsi érzékkel rendelkező, kiegyensúlyozott felnőttekként kerüljenek ki a közoktatásból.

Az órakeret minimum 80%-át a törzsanyagra kell fordítani. Az órakeret 20%-át a szaktanár választása alapján a tananyagok mélyebb, sokszínűbb tanítására, ismétlésre, gyakorlásra vagy a tanórán kívüli tudásszerzésre (múzeumlátogatás, színházi előadás megtekintése, előadó meghívása), kompetenciafejlesztésre, projektmunkák megalkotására lehet felhasználni. A választást segítő javaslatok a részletesen szabályozott kötelező törzsanyag mellett találhatóak.

A magyar nyelv és irodalom tantárgy kötelező törzsanyagában csak lezárt, biztosan értékelhető életművek szerepelnek. Ezen felül, a választható órakeret terhére a tanár szabadon beilleszthet kortárs alkotókat, műveket a tananyagba.

Ha a szaktanár úgy ítéli meg, hogy az órakeret 100%-át a törzsanyag tanítására kell fordítania, lemondhat a választás lehetőségéről.

A törzsanyag órai feldolgozása kötelező.

II. A tanulók értékelése, az osztályzat megállapításának szempontjai

A tanulók teljesítményét, fejlődését döntően meghatározza, hogy mit és mennyit olvasnak, s milyen tudatosan, igényesen készülnek az iskolai órákra. A tanulók teljesítményének osztályzattal történő értékelése során az értékelés különböző formáit alkalmazzuk, ez lehetővé teszi mind az ismeretek gyarapodásának, mind a képességek fejlődésének nyomon követését. Az alábbi területeken értékeljük a tanulók munkáját:

- Szóbeli felelet, beszámoló
- Prezentáció, kiselőadás
- Egyéni, páros és csoportos órai munka
- Írásbeli feladatok: önálló jegyzet, kivonat, beszámoló, elemzés
- Írásbeli felelet: feladatlap, verstaní gyakorlat, műveltségi feladatsor, stb.
- Iskolai dolgozatok: témazáró feladatlapok, szövegelemzés, műismertetés, beszámoló, esszé
- Házi feladatok és házi dolgozatok
- Projekt munkában való részvétel
- Házi, megyei és országos tanulmányi versenyek

A tanári értékelés mellett a középiskolában számítunk a diákok közreműködésére is, ismerve ennek hatékonyságát. Vagyis szerepet játszik az értékelésben a tanulók önértékelése (pl. saját kiselőadás, fogalmazás) és a diáktársak értékelése (pl. disputa, szituációs játékok, kifejező szövegmondás) is.

A pontszámokkal is értékelt témazáró dolgozatok esetében az alábbiak szerint osztályozzuk a tanulók munkáját:

100-85%	- jeles (5)
84-70%	- jó (4)
69-55%	- közepes (3)
54-40%	- elégséges (2)
40-0%	- elégtelen (1)

III. A tankönyvek kiválasztásának elvei

- Tantervi megfelelés
- Tanulhatóság (önálló ismeretszerzés lehetősége)
- Szakmai-tudományos hitelesség
- Segédanyagok (tanári kézikönyv, feladatlapok, munkafüzet, stb.) megléte
- Megelőző és a következő fokozat megléte (tankönyvcsalád)
- Előzetes kipróbálás pozitív tapasztalatai
- Gyermeklélektani szempontok
- Didaktikai kimunkáltság
- Nevelési értékek
- Újszerűség, korszerűség
- Esztétikum
- A szállítás megbízhatósága
- A kiadó által nyújtott kedvezmények (pl. tanári továbbképzés, jutalomkönyvek)
- Ár

IV. Tantárgyi struktúra és óraszámok

	A tantárgy heti óraszám		A tantárgy éves óraszám	
	Magyar nyelv	Irodalom	Magyar nyelv	Irodalom
9. AJTP	2	2	72	72
9. évfolyam	1	2	36	72
10. évfolyam	1	3	36	108
11. évfolyam közép	1	3	36	108
11. évfolyam emelt	2	4	72	144
12. évfolyam közép	1	3	32	96
12. évfolyam emelt	2	4	64	128

V. Kerettantervi megfelelés

Tantervünk tartalmi megújítását a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvényben és a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló, az 5/2020. Kormányrendelettel módosított 110/2012. Kormányrendeletben, az annak mellékletét képező Nemzeti alaptantervben előírtak szerint, illetve a „Kerettanterv a gimnáziumok 9–12. évfolyama számára - Magyar nyelv és irodalom 9–12. évfolyam”, valamint az „Arany János Tehetséggondozó Program kerettanterve - Magyar nyelv és irodalom, 9. évfolyam” alapján végeztük.

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/kerettanterv/Magyar_nyelv_es_irodalom_K.docx

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/kerettanterv/Magyar_nyelv_es_irodalom_AJTP_9.evfolyam_4_ora.docx

VI. Kiemelt célok és feladatok a 9. AJTP évfolyamon

A magyar nyelv tanítása az alapozó évfolyamon tevékenység- és problémacentrikus folyamat. A feltárt hiányosságok ismeretében, akár egyénre szabottan, a magyar nyelv tantárgy sajátosságait figyelembe vevő módszerekkel a felzárkózás biztosítása a feladat. Az előkészítő évfolyam célkitűzése az általános iskolában tanultak elmélyítése; a hiányok pótlása, az új élethelyzetbe, iskolatípusba, közösségbe került tanulók beilleszkedésének elősegítése; a kommunikációs gátak, zavarok oldása, a kommunikációs képesség fejlesztése az iskolai és mindennapi élethelyzetekben; a szövegolvasás, szövegértés fejlesztése; tanulási technikák kialakítása. Az előkészítő évfolyamon az osztály szintjéhez igazítva elsősorban a készségek szintre hozására és a képességfejlesztésre helyezük a hangsúlyt.

A magyar nyelv és az irodalom tantárgy fejlesztési céljai főként az alaptantervben meghatározott hat fő fejlesztési területre irányulnak (anyanyelvi kultúra, anyanyelvi ismeretek; irodalmi kultúra, irodalmi ismeretek szövegértés; szövegalkotás; olvasóvá nevelés; mérlegelő gondolkodás, véleményalkotás).

A nyelvi kifejezőkészség állandó fejlesztését szem előtt tartva nem csupán a hagyományos, „feldolgozó” jellegű munkaformákat részesítjük előnyben, hanem a tanulók önálló szövegalkotási képességének kondicionálását és az önkifejezés formáinak szélesítését is.

Hozzá kell segítenünk a tanulókat ahhoz, hogy ismereteiket a kellő szinten tudják alkalmazni, kreativitásuk fejlődjön.

Az alapozó évfolyam anyanyelvi tanterve szorosan kapcsolódik az általános iskolai kerettantervekhez. Olyan művek válogatására és feldolgozására törekszünk, amelyek megfelelnek a tanulók életkori sajátosságainak, tudásszintjének. A tanterv sem magyar irodalomból, sem magyar nyelvтанból az általános iskolaihoz képest új anyagot nem tartalmaz. A felsorolt témakörök szerves egységet alkotnak, az osztály összetételétől függően szabadon variálhatók, a programot a konkrét csoport igényeihez kell igazítani.

A tanterv kiemelt céljai és feladatai irodalomból:

- Az általános iskolai irodalmi anyag ismételése, rendszerezése, a hiányok pótlása.
- Az egyéni képességek kibontakoztatásának segítése.
- A kreativitás és szocializáltság egyidejű, dinamikus fejlesztése, önállóság, aktivitás, tolerancia, empátia kialakítása.
- A művészi szövegek olvasása és önálló értelmezése iránti igény kialakítása.
- A nyelvi-irodalmi kreativitás sokoldalú fejlesztése.
- Az irodalmi képességek fejlesztése: az olvasottság, az előadói, a szövegalkotó és műértelmezői képesség fejlesztése.
- Az irodalmi művek középpontba helyezésével segítjük a tanulók elemző készségét, erősítjük problémaérzékenységüket, pozitív irányba befolyásoljuk személyiségüket.

- A helyi sajátosságok, jellegzetességek /irodalmi emlékhelyek, a környék kiemelkedő irodalmi személyiségei/ megismertetése.

A nyelvi program célja:

- Az általános iskolában elsajátított leíró nyelvtani ismeretek ismétlése, rendszerezése, a hiányok pótlása.
- Az írás és a helyesírás készségeinek fejlesztése.
- A kulturált szóbeli és írásbeli kifejezőképesség kialakítása a kommunikáció érdekében.
- Az anyanyelvű írásbeliség normáit figyelembe véve helyes szövegalkotási készség erősítése; képzelet, önkifejezés, egyéni stílus bátorítása.
- A kifejezés, a megértés, az értelmes beszéd készségeinek fejlesztése (pl. a szókinccs gyarapításával).

A fejlesztés várt eredményei és a továbbhaladás feltételei a tanév végén:

- A tanuló legyen képes jó tempóban szöveget olvasni, értően befogadni. Íráskészsége jól olvasható, rendezett legyen.
- Tudjon eligazodni az iskolai könyvtárban, alkalmas legyen az önálló ismeretszerzésre.
- Törekedjen irodalomelméleti és leíró nyelvtani ismereteinek egységbe szervezésére; aktívan vegyen részt az ismeretek közös felidőzésében és a tisztázandó homályos pontok megtalálásában.
- Legyen képes korábbi ismereteit szintetizálni. Tudja a már tanult szakszókinccset pontosan használni. Törekedjen a kommunikációs helyzetnek megfelelő stílus használatára.
- Sajátítsa el a személyiségének megfelelő árnyalt önkifejezés technikáit a különböző kommunikációs szinteken. Legyen képes alkalmazni anyanyelvi és kommunikációs ismereteit a szövegolvasás és szövegértés, valamint a szóbeli és írásbeli megnyilatkozás minden területén.
- Az anyanyelv sajátosságainak ismeretében legyen képes kontrasztív szemléletre a tanult idegen nyelvek vonatkozásában.
- Tudja értékelni a nyelvben megjelenő új jelenségeket (pozitív nyelvművelés).
- Ismerje meg a jegyzet- és vázlatkészítés módszereit, az elektronikus információhordozókat.
- Képes legyen a mindennapi élethez, irodalmi vagy egyéb tanulmányokhoz kapcsolódó témák önálló feldolgozására.

VII. Témakörök, tartalmak, óraszámok a 9. AJTP évfolyamon**Óraszámok:**

	Heti óraszám	Éves óraszám
Magyar nyelv	2	72
Irodalom	2	72
Összesen	4	144

A) Magyar nyelv**A témakörök áttekintő táblázata:**

Témakör címe	Javasolt óraszám
1. Év eleji felmérés	3
2. Nonverbális – verbális- digitális kommunikáció	9
3. A hangok és a betűk	5
4. Helyesírásunk alapelvei	8
5. Szóelemek	3
6. Szavak	5
7. Mondatok	8
8. Szövegalkotás, szövegelemzés	13
9. Szövegfeldolgozó eljárások gyakorlása	10
Rendszerező ismétlés, dolgozatok, témazáró	8
Összes óraszám:	72

1. témakör: Év eleji felmérés (óraszám:3 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Szövegértés, helyesírás, fogalmazási, szövegalkotási készség felmérése
- Önismereti és szókincsfejlesztő játékok
- Szituációs játékok
- Beszélgetés a tanulókkal

Fogalmak:

szövegértés, szövegalkotás, helyesírás

2. témakör: Nonverbális-verbális kommunikáció (óraszám: 9 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A kommunikációs folyamat összetevőinek azonosítása
- A kommunikációs képesség, a normakövető magatartás erősítése – viselkedési és udvariassági szabályok különböző kommunikációs helyzetekben
- Konfliktuskezelés technikáinak gyakoroltatása
- A kommunikációs modell, a metakommunikáció, az állati kommunikáció
- Jelek és jelrendszerek – titkosírás alkotása

Fogalmak:

kommunikáció, kommunikációs zavar

3. témakör: A hangok és betűk (óraszám: 5 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Hangtani és beszédtechnikai alapismeretek
- Beszédtechnika és helyesírás fejlesztése
- Beszédhangok, hangképzés
- A magyar ábécé, betűrendbe sorolás
- Régi/idegen betűk/ betűkapcsolatok
- Magán- és mássalhangzótörvények

Fogalmak:

hang, betű, magánhangzó, mássalhangzó, hangrend, illeszkedés, hasonulás, összeolvadás, rövidülés

4. témakör: Helyesírásunk alapelvei (óraszám: 8 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Alapvető nyelvhelyességi és helyesírási ismeretek, a magyar helyesírás alapelvei
- A helyesírás fejlesztése, a szabályok tudatosítása
- Kiejtés, szóelem-tükröztetés, hagyomány, egyszerűsítés
- A magánhangzók és a mássalhangzók alkalmazkodása
- Ly-j
- Szótagolás, elválasztás

Fogalmak:

helyesírás, kiejtés elve, szóelemzés elve, hagyomány elve, egyszerűsítés elve

5. témakör: Szóelemek (óraszám: 3 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A szóelemek felismerése
- Szóelemzés során a szövegértési képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése
- A toldalékok fajtái, írásmódjuk
- A szóalaktanhoz kapcsolódó helyesírási szabályok

Fogalmak:

szó, szótó, toldalék, tő, képző, jel, rag

6. témakör: Szavak (óraszám: 5 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Az alapvető szófajok felismerése, a szavak jelentése, alaki viselkedése
- A szövegértési képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése, szókincsbővítés
- Szókészlet, szókincs
- Közmondások, állandósult szókapcsolatok
- Szóalkotás: szóképzés, szóösszetétel
- A szó hangalakja és jelentése

- Alapvető szófajok
- A szavakhoz kapcsolódó helyesírási szabályok

Fogalmak:

szófaj, ige, főnév, melléknév, számnév, névmás, igenév, határozószó, névelő, névutó, igekötő, kötőszó, indulatszó, egyjelentésű, többjelentésű, azonos alakú, hasonló alakú, rokon értelmű szó

7. témakör: Mondatok (óraszám: 8 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A szövegértési képesség, a logikus gondolkodás fejlesztése
- Az igény kialakítása a helyes, szabatos fogalmazásra
- A mondat fogalma
- Mondatfajták
- Az egyszerű mondat részei
- Az összetett mondatok fő típusai
- Mondattani elemzések (ágrajz, tagmondatok közötti kapcsolatok). A mondathoz kapcsolódó helyesírási szabályok
- Mondatfonetika

Fogalmak:

mondat, mondatrész, alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző, alá- és mellérendelő összetett mondat

8. témakör: Szövegalkotás, szövegelemzés (óraszám: 13 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A szövegalkotási és az olvasási készség fejlesztése
- Internetes keresők használatával, egyéni könyvtári kutatómunkával az információkeresési és -felhasználási technikák megismertetése, gyakoroltatása
- Írásbeli kommunikációs műfajok; tömegkommunikációs műfajok
- Szóbeli kommunikációs műfajok
- Szövegszerkesztés: anyaggyűjtés, forrásfeldolgozás
- A szövegtagolás

Fogalmak:

műfaj, elbeszélés, leírás, jellemzés, ismertetés, hír, kommentár, reklám, apróhirdetés, tudósítás, riport, véleményközlés, hozzászólás, kiselőadás, érvelés, cáfolás

9. témakör: Szövegfeldolgozó eljárások gyakorlása (óraszám: 10 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Szövegfeldolgozási módszerek: aláhúzás, szövegkiemelés, kulcsszavak kigyűjtése
- Vázlatkészítés, lényegkiemelés, tömörítés, szövegkiemelés

Fogalmak:

kulcsszó, tételmondat

B) Irodalom**A témakörök áttekintő táblázata:**

Témakör neve	Javasolt óraszám
1. Év eleji felmérés	4
2. Könyvtárhasználat	10
3. Irodalomolvasás és értelmezés	30
4. Irodalomelméleti és poétikai ismeretek rendszerezése	13
5. Színház és film	7
Rendszerező ismétlés, dolgozatok, témazáró	8
Összes óraszám:	72

1. témakör: Év eleji felmérés (óraszám: 4 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Önismeret fejlesztése, szókincsfejlesztés
- Az általános iskolában tanult irodalomelméleti és poétikai ismeretek felmérése
- Beszélgetés a tanulókkal olvasási szokásaikról, egyéni olvasmányélményekről

Fogalmak:

szövegértés, szövegalkotás, információ

2. témakör: Könyvtárhasználat (óraszám: 10 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Szövegfeldolgozó eljárások megismertetése, felelevenítése
- Tapasztalatszerzés a segédkönyvek, lexikonok, szak-és ismeretterjesztő irodalom használatában
- Bibliográfiakészítés elsajátíttatása
- Az elektronikus információhordozók kezelésében gyakorlat szerzése
- Tájékozódás a könyvtár dokumentum-anyagában, a dokumentumok fajtái (az egyes részek felhasználási módja, a katalógus, a források tanulmányozása, jegyzetelés egyszerű formában)

- A művekhez kapcsolódó könyvtári ismeretek feldolgozása (alkotói portré, életrajz, könyvismertetés, élménybeszámoló, ajánlás). A könyvtári segédeszközök (lexikon, adattár stb.), alkalmazásuk lehetősége, cédulázás, a kutatás gyakorlati elemei
- A forrásfeldolgozás mint a könyvtári kutatás legfontosabb célja, illetve eredménye

Fogalmak:

enciklopédia, egynyelvű, többnyelvű szótár, lexikon, elektronikus információhordozó

3. témakör: Irodalomolvasás és értelmezés (óraszám: 30 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Szövegelemző eljárások alkalmazása különböző típusú szövegekben
- A szövegértés fejlesztése: szövegolvasás, irányított szövegelemzés, szövegértelmezések.
- A kifejező hangos olvasás fejlesztése
- Szövegmemorizálással az emlékezet fejlesztése
- Különböző műfajú, hangvétellű, tematikájú epikai és lírai művek elemző-értelmező tevékenységen alapuló feldolgozása a diákok egyéni és iskolai olvasmányaira építve
- Az olvasott művek elhelyezése különböző kontextusban, például a magyar irodalom történetében, alkotói életpályában
- Korok-költemények a nemzeti irodalom múltjából, tallózás a kortárs irodalomban
- Kitekintés a világirodalomba
- Néhány alapvető irodalmi téma, motívum, vándormotívum jelentése (pl. utazás, kert, sziget, a jó és a rossz harca, háború és béke, haza, hazafiasság)
- Idézetek, szállóigék, hivatkozások felismerése irodalmi és nem irodalmi szövegekben (pl. a mindennapi nyelvben és a tömegkommunikációban)
- Az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- Az értő olvasás
- Bevezetés az önálló ismeretszerzés elemeibe, előszó, könyvismertetés, élménybeszámoló, ajánlás
- A lakókörnyezet irodalmi emlékei, emlékhelyei

Fogalmak:

téma, motívum, vándormotívum, kompozíció, szerkezet, hatás, elbeszélői nézőpont, történetmondás, cselekmény, epizód, helyszín, leírás, párbeszéd, jellemzés, esszé

4. témakör: Irodalomelméleti és poétikai ismeretek rendszerezése (óraszám: 13 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A szövegalkotás fejlesztése
- Műnemek, irodalmi műfajok
- A nép- és műköltészet jellemző vonásainak ismerete
- A műelemzés gyakorlati kérdései
- A műalkotás értelmezési lehetőségei
- Verstani és stilisztikai alapismeretek áttekintése

Fogalmak:

műnem, műfaj, epika, líra, dráma, dal, óda, himnusz, elégia, rapszódia, epigramma, episztola, novella, regény, elbeszélés, tragédia, komédia, genetikus és strukturális elemzés, időmértékes és hangsúlyos verselés, rím, ritmus, metafora, megszemélyesítés, szinesztézia, hasonlat, ismétlés, halmozás, fokozás

5. témakör: Színház és film (óraszám: 7 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A kritikai gondolkodás, a vitakultúra fejlesztése. Az igény felkeltése, erősítése az árnyalt, érvekkel alátámasztott véleményalkotás iránt
- Együttműködési képesség, kreativitás fejlesztése
- A színház jelrendszere
- Egy dráma mint olvasmány és mint színházi élmény
- Kis színháztörténet
- A mozgóképi kommunikáció
- Egy film megtekintése, megbeszélése
- Tanult epikus mű dramatizálása
- Képi illusztrációk keresése választott témákhoz
- Filmrészletek elemzése
- Saját „filmkísérletek”

Fogalmak:

média, színház, film

VIII. Kiemelt célok és feladatok a 9–10. évfolyamon

- A tanulás tanulása. Egy új tanulási szakaszt kezdenek el a diákok, nagyobb, bonyolultabb tananyagokkal találkoznak. Meg kell tanulniuk a lényegyet kiemelni, vázlatot írni, gondolataikat írásban és szóban is pontosan és szándékaik szerint árnyaltan, adekvátan kifejezni.
- A diákok szövegértésének folyamatos fejlesztése. A biztos szövegértés nemcsak a magyar nyelv és irodalom, de valamennyi tantárgy értő és eredményes tanulását segíti, feltétele a gondolkodás és a beszéd fejlesztésének is.
- A szövegértés és -alkotás tanulásának feltétele a biztos anyanyelvi (grammatikai, stilisztikai) ismeret, a kommunikációelmélet alapvető fogalmainak elsajátítása, hiszen csak így tudják a tanulók felismerni az adott kommunikációs helyzetet.
- Az érvelési képesség és a beszédkézség folyamatos fejlesztése.
- A tanulók személyiségfejlesztésének feltétele, hogy rendelkezzenek megfelelő ismeretekkel ahhoz, hogy kérdéseket tudjanak megfogalmazni, az irodalmi szereplők, konfliktusok és saját élethelyzeteik között felfedezzék a párhuzamokat, kialakuljon elvonatkoztató képességük, s igényük és képességük arra, hogy kifejezzék saját véleményüket.
- Ez a két évfolyam a diákok számára a tájékozódás, saját tehetségük és érdeklődési körük felfedezésének kora, ezért elengedhetetlen, hogy sokféle ismerettel és ismerethordozóval találkozzanak.
- Tudásuk megszerzésében és bővítésében a hagyományos információhordozókon kívül egyre erőteljesebb szerepet kapnak a digitális eszközök. Cél ezek észszerű, gondolkodásukat segítő, etikus használatának elsajátítása.
- A képzésnek ebben a szakaszában már rendszerezett nyelvtani és irodalmi (irodalomtörténeti, -elméleti, és műfaji) ismeretek elsajátítása elvárt eredmény, hiszen a képzési szakasz második felében csak így lesznek képesek a tanulók az irodalomtörténeti ismereteiket rendszerezni, így sajátítják el a nyelvészet és az irodalomtudomány – korosztályuknak megfelelő szintű – szaknyelvét, s így tudnak az érettségi dolgozatban is elvárt szintű, nyelvezetű esszét, érvelést, műfajnak megfelelő gyakorlati szöveget alkotni.

A magyar nyelv és irodalom nem pusztán tantárgy a középiskolában, hanem kulcsszerepet tölt be a tanulók identitásának kialakításában, megismerteti velük saját kultúrájukat, nemzeti önazonosságukat, fejleszti érzékenységüket. A tanulókat segíti abban, hogy a kommunikációs célnak megfelelően fejezzék ki magukat. Fejlődjék érvelési kultúrájuk, könnyebben beilleszkedjenek környezetükbe, és ismerjék fel saját tehetségüket.

IX. Témakörök, tartalmak, óraszámok a 9. évfolyamon**Óraszámok:**

	Heti óraszám	Éves óraszám
Magyar nyelv	1	36
Irodalom	2	72
Összesen	3	108

A) Magyar nyelv**A témakörök áttekintő táblázata:**

Témakör címe	Javasolt óraszám
1. Kommunikáció – fogalma, eszközei, típusai, zavarai; digitális kommunikáció	10
2. A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek	17
3. Helyesírási ismeretek	5
Ismétlés, összefoglalás, témazáró dolgozat	4
Összes óraszám:	36

Törzsanyag (óraszám 80%-a)	Ajánlott, választható tananyag
1. Kommunikáció – fogalma, eszközei, típusai, zavarai; digitális kommunikáció Óraszám: 10 óra	
<p>A kommunikáció fogalma, tényezői és funkciói</p> <p>A személyközi kommunikáció</p> <p>A nem nyelvi jelek</p> <p>A tömegkommunikáció fogalma, típusai és funkciói</p> <p>A tömegkommunikáció hatása a gondolkodásra és a nyelvre</p> <p>Médiaműfajok</p> <p>A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, az új digitális nyelv</p>	<p>A formális és informális beszédhelyzetekben való viselkedés</p> <p>Megszólítások, magázódás, tegeződés, a kapcsolattartás formái</p> <p>A gesztusok és viselkedés, gesztusok és kultúrkörök</p> <p>A médiafüggőség, a virtuális valóság veszélyei</p> <p>A reklámok hatása nyelvhasználatunkra</p> <p>Az internet mint hiteles adatforrás; plágium; adatvédelem</p>
2. A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek Óraszám: 17 óra	
<p>A nyelv mint jelrendszer</p> <p>A nyelvi szintek</p> <p>A magyar nyelv hangrendszere</p> <p>Hangkapcsolódási szabályszerűségek</p> <p>A szavak felépítése, a szóelemek (szótő, képző, jel, rag)</p> <p>A magyar nyelv szófaji rendszere: alapszófajok, mondatszók és viszonyozók</p> <p>A szószerkezetek (szintagmák)</p> <p>A mondat fogalma és csoportosítási szempontjai</p> <p>Az egyszerű mondat: az alany, az állítmány, a tárgy, a határozók, a jelzők</p> <p>Az összetett mondat</p> <p>Az alárendelő összetett mondatok</p> <p>A mellérendelő összetett mondatok</p> <p>A többszörösen összetett mondatok</p>	<p>A jelnyelvek (pl.: a sietek jelelése)</p> <p>Fonémák más nyelvekben. A magyar fonémák összevetése a tanult idegen nyelvek fonémáival</p> <p>A hangok hangulata, hangszimbolika</p> <p>A tőtípusok, illetve a toldalékok meghatározása, grammatikai funkcióik</p> <p>Néhány ismert szófaji rendszer bemutatása</p> <p>A szófajváltás, a többszófajúság</p> <p>Rendszermondat, szövegmondat</p> <p>Mondatok elemzése szerkezeti rajzzal</p> <p>A szinteződés, tömbösödés a mondatban</p>

3. Helyesírási ismeretek	
Óraszám: 5 óra	
A helyesírás alapelvei, megismert főbb szabályszerűségei	
A szöveg központozásának szabályai, használata, az írásjelek funkciója	
Helyesírási gyakorlatok az egybe- és különírás, a gyakoribb tulajdonnevek írására stb.	
Idegen szavak helyesírása	
A rövidítések es a mozaikszók helyesírása	
Ismétlés, összefoglalás, témazáró dolgozat	
Óraszám: 4 óra	

1. témakör: Kommunikáció – fogalma, eszközei, típusai, zavarai; digitális kommunikáció (óraszám: 10 óra)

Fejlesztési feladatok és ismeretek

- A nyelvhasználati és a kommunikációs készség fejlesztése
- A kommunikáció jellemzőinek tudatosítása, hatékony alkalmazásának fejlesztése
- A nyelv zenei kifejezőeszközeinek alkalmazása
- A hallás utáni és a szóbeli szövegértési készség fejlesztése
- Szerep- és drámajátékok gyakoroltatása
- Aktív részvétel különböző kommunikációs helyzetekben
- Az önálló véleményalkotás, az önreflexió fejlesztése
- A kommunikáció tényezői
- A kommunikációs célok és funkciók
- A kommunikáció jelei
- A digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai
- A kommunikációs kapcsolat illemszabályai
- A hivatalos élet színtereinek szövegtípusai: levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél, beadvány, nyilatkozat, meghatalmazás, egyszerű szerződés

Fogalmak:

kommunikáció, kommunikációs tényező (adó, vevő, kód, csatorna, üzenet, kapcsolat, kontextus, a világról való tudás); kommunikációs cél és funkció (tájékoztató, felhívó, kifejező, metanyelvi, esztétikai funkció, kapcsolatfelvétel, -fenntartás, -zárás), nem nyelvi jel (tekintet, mimika, gesztus, testtartás, térköz, emblémák); digitális kommunikáció jellemzői, szövegtípusai, a hivatalos élet színtereinek szövegtípusai: levél, kérvény, önéletrajz, motivációs levél, beadvány, nyilatkozat, meghatalmazás, egyszerű szerződés, önéletrajz stb.

2. témakör: A nyelvi rendszer, a nyelv szerkezeti jellemzői, a nyelvi elemzés, a magyar és az idegen nyelvek (óraszám: 17 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek**

- A nyelv szerkezeti egységeinek és azok funkcióinak tudatosítása
- A nyelvi elemzőképesség fejlesztése
- Nyomtatott és digitális helyesírási segédletek használatának gyakorlása
- Kreatív nyelvi fejlesztés
- A nyelvi szintek, a nyelv alkotóelemei
- A szavak és osztályozásuk
- A szavak jelentésbeli és pragmatikai szerepe a kommunikációban
- A szószerkezetek
- A mondatrészek
- A mondatok csoportosítása
- Szórend és jelentés
- Nyelvi játékok, kreatív feladatok digitális programok használatával is

Fogalmak:

nyelvi szintek; a szó alkotóelemei (hang, fonéma, morféma); a szavak osztályozása, osztályozási szempontjai; szószerkezet (szintagma): alárendelő, mellérendelő szintagma; mondatrészek: alany, állítmány, tárgy, határozó, jelző; vonzatok; mondat, a mondat szerkesztettsége, mondatfajta; egyszerű mondat, összetett mondat; szórend és jelentés összefüggései

3. témakör: Helyesírási ismeretek (óraszám: 5 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek**

- A helyesírási készség fejlesztése
- Helyesírási szótárak használatának tudatosítása
- A nyelvi normaérzék, a normakövető írás fejlesztése
- A helyesírás rendszerszerűségének megismertetése
- A hibajavítási képesség és az önkorrekciónak fejlesztése

Fogalmak:

nyelvi norma

B) Irodalom**A témakörök áttekintő táblázata:**

Témakör címe	Javasolt óraszám
1. Bevezetés az irodalomba – művészet, irodalom	4
2. Az irodalom ősi formái – mágia, mítosz, mitológia	8
3. A görög irodalom	12
4. A római irodalom	4
5. A Biblia mint kulturális kód	12
6. A középkor irodalma	12
7. A reneszánsz irodalma – a humanista irodalom	13
Összefoglalás, rendszerezés, témazáró dolgozatok	7
Összesen	72

Törzsanyag (óraszám 80%-a)	Ajánlott, választható tananyag
1. Bevezetés az irodalomba – művészet, irodalom Óraszám: 4 óra	
A) Az irodalom és hatása	
Karinthy Frigyes: A cirkusz	Örkény István: Ballada a költészet hatalmáról II. János Pál pápa levele a művészeknek (részletek)
B) Szerzők, művek párbeszéde	
Aiszóposz: A tücsök és a hangya Hajnóczy Péter: A hangya és a tücsök Romhányi József: Tücsökdal	
C) Népszerű irodalom. Az irodalom határterületei	
Arthur Conan Doyle: Sherlock Holmes-történetek (részletek)	Irodalom és film Agatha Christie: Tíz kicsi néger
D) Műnemi-műfaji rendszer	

2. Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia	
Óraszám: 8 óra	
A) Az ősi magyar hitvilág	
Hoppál Mihály: Sámánok. Lelkek és jelképek (részletek)	Diószegi Vilmos: Az ősi magyarok hitvilága (Világfa)
Irodalom és mozgókép: Jankovics Marcell: Ének a csodaszarvasról (részlet)	Anonymus: Gesta Hungarorum (ford.: Pais Dezső) (részletek) Jankovics Marcell: Az égig érő fa (részlet)
B) A görög mitológia	
A világ születése; istenek születése és harca; istenek nemzedékei, világkorszakok; az ember teremtése Az olümposzi istenek A görög mitológia híres történetei (Hermész, Dionüszosz, Héraklész tettei, Daidalosz és Ikarosz, Thészeusz és Ariadné, a Minótauros)	További görög mítoszok: Hésziodosz: Istenek születése (részletek) Hésziodosz: Munkák és napok (részletek) A görög mitológia motívumainak, alakjainak megjelenése későbbi korok irodalmában
C) Egyéb teremtésmítosz	
Babiloni teremtésmítosz (részlet)	
3. A görög irodalom	
Óraszám: 12 óra	
A) Az epika születése	
Homérosz: Íliász vagy Odüsszeia (részletek)	
B) A görög líra, az időmértékes verselés	
Alkaiosz: Az állam hajója Alkaiosz: Bordal Szapphó: Aphroditéhez Szapphó: Édesanyám! Nem perdül a rokka Anakreón: Töredék a halálról Anakreón: Gyűlölöm	További szemelvények az antik görög lírából
C) A görög dráma	
Színház- és drámatörténet: Szophoklész: Antigoné	Szophoklész: Oidipusz király Arisztophanész: Lüsizisztraté

4. A római irodalom Óraszám: 4 óra	
A) A polgárháborúk kora	
Catullus: Gyűlölködés és szeretek	Catullus: Éljünk, Lesbia
B) Augustus kora	
Vergilius: Aeneis (Első ének, 1-7.sor)	Vergilius: IV. ecloga
Vergilius: IX. ecloga	Horatius: Leuconoénak
Horatius: Thaliarchushoz	Horatius: Licinius Murenához
Ovidius: Átváltozások, Pygmalion	
5. A Biblia mint kulturális kód Óraszám: 12 óra	
A) Az Ószövetség (részletek)	
<p>a) Történeti könyvek</p> <p>Mózes első könyvéből részletek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teremtéstörténet • József <p>Mózes második könyvéből részletek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kivonulás Egyiptomból (részletek), a Tízparancsolat <p>b) Tanító könyvek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zsoltárok könyve (23., 42.) 	<p>Szemelvények az Ószövetségből</p> <p>Az Ószövetség motívumainak megjelenése későbbi korok irodalmi alkotásaiban</p> <p>Az Ószövetség és a film: Ridley Scott: Exodus vagy Roger Young: Mózes (vagy más Ószövetség-feldolgozás)</p> <p>Az Ószövetség és a képzőművészet: (pl.: Michelangelo Buonarroti, Pieter Bruegel, William Blake, Modigliani képei)</p>
B) Újszövetség (részletek)	
<p>Máté evangéliumából részletek:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jézus Krisztus születése, megkeresztelése • Jézus Krisztus tanításai: Hegyi beszéd, A magvető példázata • Passió-történet • Jézus feltámadása <p>Lukács evangéliumából (részletek):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az irgalmas szamaritánus • A tékozló fiú <p>Pál apostol Szeretethimnusza</p>	<p>Szemelvények az Újszövetségből</p> <p>Az Újszövetség motívumainak megjelenése későbbi korok irodalmi alkotásaiban: Karinthy: Barabbás</p> <p>Az Újszövetség és a film: Franco Zeffirelli: A Názáreti Jézus vagy Catharine Hardwicke: A születés (vagy más Újszövetség-feldolgozás)</p> <p>Az Újszövetség és a képzőművészet: (pl.: M.S. mester, Michelangelo Buonarroti, Tintoretto, Albrecht Dürer, Caravaggio, Munkácsy Mihály)</p>

6. A középkor irodalma Óraszám: 12 óra	
A) Egyházi irodalom	
a) Epika: Szent Ágoston: Vallomások (részlet) Halotti beszéd és könyörgés b) Líra Jacopone da Todi: Himnusz a fájdalmas anyáról Ómagyar Mária-siralom	Umberto Eco: A rózsza neve Szent Erzsébet legendája (részlet) Szent Margit legendája (részlet) Szent Gellért püspök legendája (részlet) Tommaso da Celano: Ének az utolsó ítéletről
B) Lovagi és udvari irodalom	
a) Epika Anonymus: Gesta Hungarorum (részlet) b) Líra Walter von der Vogelweide: A hársfaágak csendes árnyán	Kálti Márk: Képes krónika (részlet) Irodalom és film: Terry Jones és Terry Gilliam: Gyalog galopp Walter von der Vogelweide: Ó, jaj, hogy eltűnt minden
C) Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)	
Szemelvények az Isteni színjátékból (Pokol)	Irodalom és képzőművészet: Dante: Pokol – Gustave Doré illusztrációi, Auguste Rodin munkái
D) A középkor világi irodalma	
Vágánsköltészet Carmina Burana (részlet) François Villon: A nagy testamentum (részletek)	Irodalom és zene: Carl Orff: Carmina Burana Irodalom és színház Szakácsi Sándor – Őze Áron: A cella
7. A reneszánsz irodalma – a humanista irodalom Óraszám: 13 óra	
a) Líra Petrarca: Pó, földi kérgem... Portré: Janus Pannonius Janus Pannonius: Pannónia dicsérete Janus Pannonius: Egy dunántúli mandulafáról b) Epika Boccaccio: Dekameron, Első nap 3. novella	Petrarca: Daloskönyv (részletek) Janus Pannonius: Galeotto Marzióhoz Janus Pannonius: Búcsú Váradtól Janus Pannonius: Mars istenhez békességért Janus Pannonius: A saját lelkéhez Boccaccio: Dekameron (részletek)

Összefoglalás, rendszerezés, témazáró dolgozatok
Óraszám: 7 óra**1. témakör: Bevezetés az irodalomba – művészet, irodalom (4 óra)****Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Változatos lírai, kisprózai alkotások, szövegrészetek olvasása, közös értelmezése
- Szerző, előadó, terjesztő és befogadó változó viszonyrendszere: a művészetben való részvétel lehetőségei
- Nyelv és nyelviség az irodalomban: a képi és a hangzó nyelv, szóképek és retorikai alakzatok a hétköznapi és az irodalmi kommunikációban

Fogalmak:

művészet, szépirodalom, szórakoztató irodalom, irodalmi kommunikáció; szerző, alkotó, terjesztő, másoló, előadó, befogadó; befogadás, értelmezés, műnem, epika, líra, dráma, műfaj, monda, elbeszélés, regény, elbeszélő költemény, dal, himnusz, óda, elégia, metafora, hasonlat, költői megformáltság, történet, elbeszélés, lírai én, narrátor, beszélő, dialógus, monológ

2. témakör: Az irodalom ősi formái. Mágia, mítosz, mitológia (8 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A mítoszok kulturális jelentőségének megértése
- Hősök és archetípusok a kortárs kultúrában, pl. populáris filmen, videojátékban vagy képregényben
- Mítosz- és hőstípusok megkülönböztetése, felismerése. Mítoszok, mondák és népmesék
- Az archaikus, mitikus világkép és a kortárs világkép viszonyának mérlegelése
- Az alapvető emberi magatartásformák felismerése és azonosítása a mitológiai történetekben és eposzokban
- A vándormotívumok felismerése pl. vízözön, örök élet utáni vágy
- Irodalmi alapformák, műfajok és motívumok megismerése
- A történetmesélés formáinak elemzése, az elbeszélői nézőpontok és a narratív struktúra szerepének felismerése
- A görög kultúra máig tartó hatásának felismerése: pl. archetipikus helyzetek, mitológiai és irodalmi adaptációk, intertextualitás; mai magyar szókincs.

Fogalmak:

szóbeliség, írásbeliség, sámánizmus, regös, mágus, jokulátor, táltos, világfa, antikvitas, mítosz, mitológia eredetmítosz, archaikus világ, archetípus

3. témakör: A görög irodalom (12 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Ismerkedés az ókori görög mitológiai történetekkel a törzsanyagban megjelöltek alapján
- Részleteket megismerése meg a homéroszi eposzokból
- Szemelvények megismerése a görög lírából (pl. Anakreón, Szapphó, Alkaios, Szimónidész) és prózaepikából (Aiszóposz fabuláiból).
- A szerzőkhöz, illetve hősökhöz kapcsolódó toposzok megismerése
- Irodalmi alapformák, történetek és motívumok hatásának, továbbélésének bemutatása többféle értelmezésben az irodalomban, képzőművészetben, filmen,
- Az ókori görög színház és dráma jellemzőinek, valamint a színház- és drámatörténetre gyakorolt hatásának megismerése
- A műelemző képesség fejlesztése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik megértése
- Magatartásformák, konfliktusok, értékek felismerése, szembesítése, a drámai művekben felvetett erkölcsi problémák megértése, mérlegelése
- Drámai helyzetek és dramaturgiai eszközök megértése drámajátékon keresztül, részvétel drámai jelenet kidolgozásában és előadásában
- A tragikum és a komikum műfajformáló minőségének megértése
- Lehetőség szerint e szerzők valamely művéből készült kortárs színházi előadás megtekintése, a színházi előadás élményének megbeszélése, feldolgozása
- Különböző magatartásformák, konfliktusok, értékek és hibák (harmónia, mértéktartás,) felismerése; ezek elemzésével, értékelésével erkölcsi érzék fejlesztése.

Fogalmak:

eposz, eposzi konvenciók: prozódia, invokáció, enumeráció, in medias res, deus ex machina, hexameter; dal, elégia, epigramma, himnusz, időmértékes verselés fogalmai, toposz, tragédia, komédia, dialógus, monológ, hármas egység, akció, dikció, drámai szerkezet, exozódia, konfliktus, tetőpont, megoldás, kar, katarzis

4. témakör: A római irodalom (4 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Szemelvények megismerése a római lírából és epikából, Horatius és Vergilius művek, továbbá Catullus, Ovidius, Phaedrus művek vagy részletek.
- A római irodalom műfajainak, témáinak, motívumainak hatása, továbbélése
- Emberi magatartásformák azonosítása, értékelése a művek, illetve a szerzők portréi alapján; a horatiusi életelvek érvényességének vizsgálata;
- Irodalmi műfajok, versformák megismerése;
- A görög és római kultúra viszonyának értelmezése;
- A római kultúra máig tartó hatásának felismerése (mitológiai és irodalmi adaptációk, intertextualitás);

Fogalmak:

imitáció, dal, óda, elégia ekloga, episztola, strófaszerkezet, horatiusi alapelvek, ars poetica

5. témakör: A Biblia mint kulturális kód (12 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A Biblia felépítésének tanulmányozása, a szöveghagyomány jellemzőinek és jelentőségének megértése
- Szemelvények olvasása az Ó- és Újszövetségből: alapvető történetek, motívumok és műfajok megismerése
- Háttérismeretek a Bibliához mint az európai kultúra korokon és világnézeteiken átívelő, alapvető kódjához
- Kitekintés a bibliai történetek későbbi megjelenéseire az irodalomban és más művészeti ágakban
- A bibliai hagyomány meghatározó jellege a szóbeli és írásos kultúrában: szókincsben, szólásokban, témákban, motívumokban
- A Bibliához kapcsolódó ünnepek, hagyományok eredete, tartalma
- A Biblia hatástörténetét feltáró és megértető, önálló és csoportos kutatási és projektfeladatok

Fogalmak:

Biblia, Ószövetség, Újszövetség, Héber Biblia, zsidó vallás, kánon, kanonizáció, teremtéstörténet, pusztulástörténet, Tóra, Genesis, Exodus, zsoltár, próféta, kereszténység, evangélium, szinoptikusok, napkeleti bölcsék, apostol, példabeszéd, passió, kálvária, apokalipszis

6. témakör: A középkor irodalma (12 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságainak, nehézségeinek, céljainak megismerése
- A művelődéstörténeti kontextus jelentőségének megértése az irodalmi mű elemzésében
- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti hátterének, sajátosságainak tanulmányozása
- A korstílus fogalmának bevezetése; az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- A tanév során megismert szövegek új szempontú rendszerezése, ismétlése
- Szövegrészlet elemzése a középkor irodalmából az alábbi műfajok közül: vallomás, lovagi epika, legenda, himnusz
- A középkori irodalom jellegének megismerése az ókeresztény és középkori szakaszban
- A vallásos és világi irodalom együtthatásának megismerése
- Az egyház irodalomra gyakorolt hatásának megértése
- A kéziratos kor írási és olvasási szokásainak megismerése
- Az antikvitás középkorra tett hatásának felismerése (pl. Vergilius-Dante)
- Dante és Villon életműve jelentőségének megértése

Fogalmak:

középkor, korstílus, művelődéstörténet, romanika, gótika, patrisztika, skolasztika, katedrális, vallomás, legenda, rím, egyházi kultúra, lovagi kultúra, trubadúr, moralitás, vágáns költészet, nyelvemlék, szövegemlék, gesta, krónika, intelem, kódex, prédikáció, Pokol, Purgatórium, Paradicsom, emberiségköltemény, allegória, szimbólum, tercina, balladaforma, rondó, rím, oktáva, testamentum, haláltánc, oximoron

7. témakör: A reneszánsz irodalma – A humanista irodalom (13 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságainak, nehézségeinek, céljainak megismerése
- A művelődéstörténeti kontextus jelentőségének megértése az irodalmi mű elemzésében
- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti háttérének, sajátosságainak tanulmányozása
- A korstílus fogalmának rögzítése; az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- A tanév során megismert szövegek új szempontú rendszerezése, ismételése
- Petrarca-sonett megismerése
- A magyar irodalomtörténettel és a nemzeti kultúrával, hagyományokkal kapcsolatos ismereteinek elmélyítése Janus Pannonius műveinek olvasásával és értelmezésével

Fogalmak:

reneszánsz, humanizmus, reformáció, sonett, novella, novellafüzér, anekdota, búcsúvers

Kötelező olvasmányok a 9. évfolyamon:

- Homérosz: Odüsszeia (részletek)
- Szophoklész: Antigoné
- Biblia (részletek az Ószövetségből és az Újszövetségből).
- Dante Alighieri: Isteni színjáték – Pokol (részletek)
- François Villon: A nagy testamentum (részletek)
- Boccaccio: Dekameron, Első nap 3. novella

Memoriterek a 9. évfolyamon:

- Homérosz: Odüsszeia (részlet)
- Anakreón: Gyűlölöm azt...
- Catullus: Gyűlölök és szeretek
- Halotti beszéd és könyörgés (részlet)
- Ómagyar Mária-siralom (részlet)
- Janus Pannonius: Pannónia dicsérete

X. Témakörök, tartalmak, óraszámok a 10. évfolyamon**Óraszámok:**

	Heti óraszám	Éves óraszám
Magyar nyelv	1	36
Irodalom	3	108
Összesen	4	144

A) Magyar nyelv**A témakörök áttekintő táblázata:**

Témakör címe	Javasolt óraszám
1. A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás	13
2. Helyesírási ismeretek gyakorlása	2
3. Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stíluseszközök, szóképek, alakzatok	17
Ismétlés, összefoglalás, témazáró dolgozat	4
Összes óraszám:	36

Törzsanyag (óraszám 80%-a)	Ajánlott, választható tananyag
1. A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás Óraszám: 13 óra	
A szöveg fogalma. A szövegösszefüggés, a beszédhelyzet A szöveg típusai, a szöveg szerkezete A szövegkohézió (lineáris és globális) A szöveg kifejtettsége Szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv) Szövegtípusok jellemzői megjelenés, műfajok és nyelvhasználati szintek szerint	Szövegsemantika A szöveg és a szöveget kiegészítő, nem szövegszerű elemek (kép, ábra, táblázat, tipográfia) kapcsolata Szöveg és vizualitás: képversek, konkrét költészet Intertextualitás: a szövegek transzformációi (pl. mém)

<p>A legjellegzetesebb szövegtípusok, szövegfajták</p> <p>Az esszé</p> <p>A munka világához tartozó szövegek (a hivatalos levél típusai, önéletrajz, motivációs levél)</p> <p>Az intertextualitás</p> <p>A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek szerepe a szöveg értelmezésében</p>	
<p>2. Helyesírási ismeretek gyakorlása Óraszám: 2 óra</p>	
<p>A helyesírás alapelvei, megismert főbb szabályszerűségei</p> <p>A szöveg központosításának szabályai, használata, az írásjelek funkciója</p> <p>Az egybe- és különírás szabályai, a gyakoribb tulajdonnevek írásmódja</p>	
<p>3. Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stílus eszközök, szóképek, alakzatok Óraszám: 17 óra</p>	
<p>A stílus fogalma és hírértéke</p> <p>A stílus kifejező ereje</p> <p>Stílusrétegek: társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki és irodalmi stílus</p> <p>Stílusárnyalatok (pl.: neutrális, gúnyos, patetikus, népies, familiáris, költői, archaikus)</p> <p>A mondatstilisztikai eszközök (a verbális stílus, nominális stílus, a körmondat)</p> <p>Hangszimbolika, hangutánzás, hangulatfestés</p> <p>Szóképek (egyszerű; hasonlatból kinövő szóképek /metafora, szinesztézia/, érintkezésen nyugvó szóképek /metonímia, szinekdoché/, összetett szóképek /összetett költői kép, allegória, szimbólum/)</p> <p>Költői alakzatok (ismétlés, felcserélés, kihagyás) köznyelvi és irodalmi szövegekben</p>	<p>Mindennapi stilisztikánk: társadalmi elvárások és megnyilatkozásaink stílusa</p> <p>Stílusparódia</p> <p>Korstílusok, stílusirányzatok</p> <p>Az íráskép stilisztikai hatásai</p> <p>Egyéni szóalkotások stilisztikai hatása</p> <p>Összetett képrendszerek, képi hálózatok, jelképrendszerek</p>
<p>Ismétlés, összefoglalás, témazáró dolgozat Óraszám: 4 óra</p>	

1. témakör: A szöveg fogalma, típusai; a szövegkohézió, a szövegkompozíció; szövegfajták; szövegértés, szövegalkotás (óraszám: 13 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A szövegről való tudás és gyakorlati alkalmazásának fejlesztése
- A szövegszervező erők megismertetése és alkalmazása a gyakorlatban
- A szövegelemző képességek fejlesztése
- A szöveg fogalma, jellemzői
- A szöveg főbb megjelenési formái, típusai, műfajai, korának és összetettségének jellemzői
- A szöveg szerkezete: a szöveg és a mondat viszonya, szövegegységek
- A szövegértélem összetevői: pragmatikai, jelentésbeli és nyelvtani szintje
- Szövegköziség, az internetes szövegek jellemzői
- Szövegek összefüggése, értelemhálózata; intertextualitás
- A szóbeli és az írásbeli szövegértés és szövegalkotás fejlesztése
- A helyesírási készség fejlesztése
- Helyesírási szótárak használatának tudatosítása
- A szövegolvasási típusok és szövegértési stratégiák
- Szövegtípusok: digitális és hagyományos, folyamatos és nem folyamatos
- Összefüggő szóbeli szöveg: felelet, kiselőadás, hozzászólás, felszólalás
- A magánélet színtereinek szövegtípusai: levél, köszöntő stb.
- Az esszé

Fogalmak

szöveg, szövegösszefüggés, beszédhelyzet; szövegmondat, bekezdés, tömb, szakasz; szövegkohézió (témahálózat, téma-réma, szövegtopik, szövegfókusz, kulcsszó, cím); szövegpragmatika (szövegvilág, nézőpont, fogalmi séma, tudáskeret, forgatókönyv); nyelvtani (szintaktikai) tényező (kötőszó, névmás, névelő, határozószó, előre- és visszautalás, deixis, egyeztetés); intertextualitás, összefüggő szóbeli szövegek: előadás, megbeszélés, vita; a magánélet színtereinek szövegtípusai: levél, köszöntő stb.; esszé

2. témakör: Helyesírási ismeretek gyakorlása (óraszám: 2 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A helyesírási készség fejlesztése
- Helyesírási szótárak használatának tudatosítása
- A nyelvi normaérzék, a normakövető írás fejlesztése
- A helyesírás rendszerszerűségének megismertetése
- A hibajavítási képesség és az önkorrekciónak fejlesztése

Fogalmak:

nyelvi norma

3. témakör: Stilisztika – stílusrétegek, stílushatás, stíluseszközök, szóképek, alakzatok (óraszám: 17 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A stílus szerepének tudatosítása
- A stiláris különbségek felfedeztetése
- Az alakzatok és a szóképek hatásának, szerepének vizsgálata szövegelemzéskor
- A stílus, a stilisztika, a stílustípusok
- A stílusérték
- A stílushatás
- Stílusgyakorlatok
- A hangalak és jelentés viszonyának felismertetése
- Értelmezési gyakorlatok különböző beszédhelyzetekben
- A mondat- és szövegjelentést meghatározó tényezők felismertetése, tudatosítása
- A magyar szórend megváltozása és az üzenet jelentésváltozása közötti összefüggés tudatosítása
- A mindennapi kommunikáció gyakori metaforikus kifejezéseinek és használati körének megfigyelése, értelmezése
- Szótárhasználat fejlesztése
- A jel és a nyelvi jel fogalma, összetevői
- A jel és a jelentés összefüggése, jelentéselemek
- A hangalak és a jelentés viszonya, jelentésmező

- Motivált és motiválatlan jelentés
- A metaforikus kifejezések szerkezete, jellemző típusai, használatuk
- A mondat- és szövegjelentés

Fogalmak:

stílus, stilisztika, stílustípus (bizalmas, közömbös, választékos stb.); stílusérték (alkalmi és állandó); stílusréteg (társalgási, tudományos, publicisztikai, hivatalos, szónoki, irodalmi); stílushatás; néhány gyakoribb szóképzés és alakzat köznyelvi és irodalmi példákban, jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály; denotatív, konnotatív jelentés; metaforikus jelentés; motivált és motiválatlan szó, hangutánzó, hangulatfestő szó; egyjelentésű, többjelentésű szó, azonos alakú szó, rokon értelmű szó, hasonló alakú szópár, ellentétes jelentés

B) Irodalom**A témakörök áttekintő táblázata:**

Témakör címe	Javasolt óraszám
1. A reneszánsz irodalma a reformáció korában	15
2. A barokk és a rokokó irodalma	7
3. A felvilágosodás irodalma	37
4. A romantika irodalma	9
5. A magyar romantika irodalma	33
Összefoglalás, rendszerezés, témazáró dolgozatok	7
Összesen	108

Törzsanyag (óraszám 80%-a)	Ajánlott, választható tananyag
1. A reneszánsz irodalma a reformáció korában Óraszám: 15 óra	
<i>A) A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvű kultúra születése (2 óra)</i>	
a) Bibliafordítások Károli Gáspár Szent Biblia fordítása (részlet)	Irodalom és film: Eric Till: Luther (részlet)
b) Zsoltárfordítások Szenczi Molnár Albert: 42. zsoltár	Reményik Sándor: A fordító Sylvester János: Újtestamentum fordítása (ajánló vers)
c) Heltai Gáspár: Száz fabula (részletek)	Irodalom és film: Richly Zsolt: Heltai Gáspár mesél (rajzfilmrészletek)
<i>B) A reformáció világi irodalma (3 óra)</i>	
a) Históriai énekek Tinódi Lantos Sebestyén: Eger vár viadaljáról (részlet)	Szemelvények a magyar reformáció irodalmából
b) Széphistóriák Gyergyai (Gergei) Albert: História egy Árgirus nevű királyfiról és egy tündér szűz leányról (részletek)	A regény születése: Miguel Cervantes Saavedra: Don Quijote (részletek)

C) Líra a reformáció korában (5 óra)	
a) Portré: Balassi Bálint Balassi Bálint: Egy katonaének Balassi Bálint: Borivóknak való Balassi Bálint: Adj már csendességet... Balassi Bálint: Hogy Júliára találja b) William Shakespeare: LXXV. szonett	További Balassi-versek További Shakespeare-sonettek
D) Színház- és drámatörténet: dráma a reformáció korában (5 óra)	
William Shakespeare: Romeo és Júlia vagy Hamlet, dán királyfi	Irodalom és film: Franco Zeffirelli: Romeo és Júlia (vagy más feldolgozás) Franco Zeffirelli: Hamlet (vagy más feldolgozás)
2. A barokk és a rokokó irodalma Óraszám: 7 óra	
A) Epika	
a) Vitairatok, vallásos értekezések – a katolikus megújulás Pázmány Péter: Alvinczi Péter uramhoz írt öt szép levél (részlet) b) Portré: Zrínyi Miklós és a barokk eposz Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek) c) Levél Mikes Kelemen: Törökországi levelek (1., 37., 112.) d) Tudományos élet Apáczai Csere János: Magyar Encyclopaedia (részlet)	Mikes Kelemen: Törökországi levelek (további részletek) Apáczai Csere János: Az iskolák felette szükséges voltáról (részlet)
B) A kuruc kor lírája: művek, műfajok	
Rákóczi-nóta Őszi harmat után	

3. A felvilágosodás irodalma Óraszám: 37 óra	
A) Az európai felvilágosodás (10 óra)	
<p>a) Epika Jonathan Swift: Gulliver utazásai (részletek) Voltaire: Candide (részletek)</p> <p>b) Színház- és drámatörténet A francia klasszicista dráma Irodalom és színház Molière: A fösvény vagy Tartuffe Johann Wolfgang von Goethe: Faust I. (részletek)</p> <p>c) Líra Robert Burns: John Anderson Robert Burns: Falusi randevú</p>	<p>Montesquieu: Perzsa levelek (részlet) Jean-Jacques Rousseau: Értekezés az emberi egyenlőtlenség eredetéről és alapjairól (részlet) Jean-Jacques Rousseau: Emil (részlet) Johann Wolfgang von Goethe: Az ifjú Werther szenvedései (részlet) Georg Wilhelm Friedrich Herder: Eszmék az emberiség történetének filozófiájáról és más írások (részlet) Irodalom és színház Jean Racine: Phaedra (részlet) Pierre Corneille: Cid (részlet) Nicolas Boileau-Despréaux: Ars poetica (részlet) Irodalom és színház A német későklasszicista, koraromantikus dráma Friedrich Schiller: Tell Vilmos vagy más Schiller-dráma William Blake: A tigris William Blake: A bárány Johann Wolfgang von Goethe: A vándor éji dala Johann Wolfgang von Goethe: A Tündérkirály</p>
B) A felvilágosodás korának magyar irodalma: rokokó, klasszicizmus és szentimentalizmus (13 óra)	
<p>a) Epika Csokonai Vitéz Mihály: Dorottya vagyis a dámák diadalma a fárságon (részletek)</p> <p>b) Líra Kazinczy Ferenc: Tövissek és virágok (részletek)</p>	<p>Bessenyei György: Egy tudós társaság iránt való jámbor szándék (részlet) Kármán József: Fanni hagyományai (részletek) Kármán József: A nemzet csinosodása (részlet)</p>

<p>Portré: Csokonai Vitéz Mihály</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: Az estve</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: A boldogság</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: Tartózkodó kérelem</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: Szerlemdal a csikóbőrös kulacshoz</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: A Magánossághoz</p>	<p>Kazinczy Ferenc: Fogságom naplója (részletek)</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: Szegény Zsuzsi a táborozáskor</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: Az én poézisom természete</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: A feredés</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: Az anákreoni versek</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: Jövendölés az első oskoláról a Somogyban</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: A tihanyi Ekhóhoz</p> <p>Csokonai Vitéz Mihály: A vidám természetű poéta</p>
<p>C) Klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban (14 óra)</p>	
<p>a) Líra</p> <p>Portré: Berzsenyi Dániel</p> <p>Berzsenyi Dániel: Osztályrészem</p> <p>Berzsenyi Dániel: Levéltöredék barátnémhoz</p> <p>Berzsenyi Dániel: A közelítő tél</p> <p>Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz (I.)</p> <p>Kisfaludy Károly: Mohács (részlet)</p> <p>Portré: Kölcsey Ferenc</p> <p>Kölcsey Ferenc: Himnusz</p> <p>Kölcsey Ferenc: Vanitatum vanitas</p> <p>Kölcsey Ferenc: Zrínyi dala</p> <p>Kölcsey Ferenc: Zrínyi második éneke</p> <p>b) Epika</p> <p>Kölcsey Ferenc: Nemzeti hagyományok (részletek)</p> <p>Kölcsey Ferenc: Parainesis (részletek)</p> <p>c) Színház és dráma</p> <p>Katona József: Bánk bán</p>	<p>Kisfaludy Sándor: Himfy szerelmei (részlet)</p> <p>Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz (II.)</p> <p>Berzsenyi Dániel: Horác</p> <p>Berzsenyi Dániel: Vitkovics Mihályhoz</p> <p>Berzsenyi Dániel: Búcsúzás Kemenes-aljától</p> <p>Berzsenyi Dániel: Napóleonhoz</p> <p>Kisfaludy Károly: Szülőföldem szép határa!</p> <p>Kölcsey Ferenc: Bordal</p> <p>Kölcsey Ferenc: Csolnakon</p> <p>Kölcsey Ferenc: Mohács (részlet)</p> <p>Irodalom és zene:</p> <p>Erkel Ferenc: Bánk bán</p> <p>Irodalom és tévéjáték:</p> <p>Kisfaludy Károly: A kérők</p> <p>Bohák György: A kérők</p>

<p>4. A romantika irodalma Óraszám: 9 óra</p>	
<p>a) Az angolszász romantika George Byron egy szabadon választott művéből részlet Sir Walter Scott: Ivanhoe (részlet) Edgar Allan Poe: A Morgue utcai kettős gyilkosság</p> <p>b) A francia romantika Victor Hugo: A párizsi Notre-Dame (részlet)</p> <p>c) A német romantika Heinrich Heine: Loreley</p> <p>d) Az orosz romantika Alexandr Szergejevics Puskin: Anyegin (részletek)</p> <p>e) A lengyel romantika Adam Mickiewicz: A lengyel anyához</p>	<p>Irodalom és film: Richard Thorpe: Ivanhoe</p> <p>Irodalom és film/tévjáték: Jane Austen: Büszkeség és balítélet Joe Wright/Simon Langton: Büszkeség és balítélet vagy: más Jane Austen-regény adaptációja</p> <p>Edgar Allan Poe: A kút és az inga Edgar Allan Poe: A fekete macska Edgar Allan Poe: A holló</p> <p>Irodalom és film/zene Jeane Delannoy: A párizsi Notre-Dame vagy Gary Trousdale- Kirk Wise: A Notre Dame-i toronyőr vagy a regény más feldolgozása</p> <p>Irodalom és film/zene Jean-Paul Chanois: Nyomorultak vagy Bille August: Nyomorultak vagy a regény más feldolgozása Heinrich Heine: A dal szárnyára veszek Heinrich Heine: Memento Alexandr Szergejevics Puskin: A pikk dáma Adam Mickiewicz: Ősök (részlet)</p>
<p>5. A magyar romantika irodalma Óraszám: 33 óra</p>	
<p>A) Életművek a magyar romantika irodalmából</p>	
<p>Vörösmarty Mihály (10 óra)</p>	
<p>a) Líra Szózat Gondolatok a könyvtárban A merengőhöz Az emberek</p>	<p>c) Epika Zalán futása (Első ének, részlet) Magyarország címere Virág és pillangó Liszt Ferenchez</p>

Előszó A vén cigány b) Drámai költemény Csongor és Tünde	Az élő szobor Ábránd Fóti dal
<i>Petőfi Sándor (12 óra)</i>	
a) Líra A négyökrös szekér A bánat? egy nagy oceán A természet vadvirága Fa leszek, ha... Reszket a bokor, mert... Minek nevezzetek? Egy gondolat bánt engemet A puszta, télen vagy Kis-Kunság A XIX. század költői Fekete-piros dal b) Epika A helység kalapácsa (részlet) Az apostol (részlet)	Hortobágyi kocsmárosné Isten csodája A virágnak megtiltani nem lehet Szeget szeggel Csokonai Megy a juhász számaron Szeptember végén Beszél a fákkal a bús őszi szél Várady Antalhoz Európa csendes, újra csendes Pacsirtaszót hallok megint Szabadság, szerelem Úti levelek (részletek)
<i>Jókai Mór (9 óra)</i>	
a) Elbeszélések A tengerszem tündére A huszti beteglátogatók b) Regények Az arany ember	A megölt ország A debreceni kastély A magyar Faust Két menyegző Irodalom és film: Várkonyi Zoltán: Egy magyar nábob vagy Várkonyi Zoltán: Kárpáthy Zoltán vagy Várkonyi Zoltán: Fekete gyémántok
<i>B) Tudományos élet a romantika korában (2 óra)</i>	
Erdélyi János: A magyar népdalok (részlet) Bajza József: Dramaturgiai és logikai leckék (részlet)	Toldy Ferenc: A magyar nemzeti irodalomtörténet a legrégebb időktől a jelenkorig rövid előadásban (részlet) Toldy Ferenc: A magyar nemzeti irodalomtörténet (részlet)

Összefoglalás, rendszerezés, témazáró dolgozatok
Óraszám: 7 óra**1. témakör: A reneszánsz irodalma a reformáció korában (15 óra)****A) A reformáció vallásos irodalma, az anyanyelvi kultúra születése (2 óra)****B) A reformáció világi irodalmából (3 óra)****Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A reformáció kultúrtörténeti jelentőségének (iskolák, nyomdák, anyanyelvűség) megismerése
- A XVI. századi Magyarországon a reformáció gyors terjedése okainak (miért és hogyan) megértése
- A XVII. század elejétől megjelenő a katolikus megújulás jellemzőinek megismerése
- A magyar és európai reformációs irodalom műfaji gazdagságának, sokszínűségének megismerése

Fogalmak:

bibliafordítás, zsoltárfordítás, vitairat, vitadráma, jeremiád, fabula, dallamvers, szövegvers, mese, példázat, históriás ének, széphistória, lovagregény-paródia

C) Líra a reformáció korában (5 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Bevezetés a költészet olvasásába: néma és hangos olvasás, megzenésített versek befogadása, versmondás, költemények kreatív-produktív feldolgozása
- Lírai beszédhelyzetek, szerepek, alapvető műfajok (dal, epigramma, óda, elégia)
- Líra és metrika, líra és zeneiség: az ütemhangsúlyos verselés alapjai
- Népköltészet, közköltészet és műköltészet a régi és klasszikus magyar irodalomban
- A szonett formai változása Shakespeare-nél
- A törzsanyagban megnevezett költemények részletesebb értelmezése a korábban megismert stilisztikai-poétikai fogalmak segítségével.

Fogalmak:

Balassi-strófa, Balassa-kódex, hárompilléres versszerkezet, katonaének, szonett

D) Színház- és drámatörténet: dráma a reformáció korában (5 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Az angol reneszánsz színház és dráma jellemzőinek, a shakespeare-i dramaturgia és nyelvezet befogadása, reflektálás Shakespeare drámáiról életművének hatására
- A színházi kultúra alapvető változásai a görög színháztól a shakespeare-i színházig
- A műelemző képesség fejlesztése, a hősök jellemzése, magatartásuk, konfliktusaik megértése
- Magatartásformák, konfliktusok, értékek felismerése, szembesítése, a drámai művekben felvetett erkölcsi problémák megértése, mérlegelése
- Drámai helyzetek és dramaturgiai eszközök megértése drámajátékon keresztül, részvétel drámai jelenet kidolgozásában és előadásában
- A tragikum és a komikum műfajformáló minőségének megértése
- A törzsanyagban megjelölt művek egyikének feldolgozása
- Lehetőség szerint a szerző valamely művéből készült kortárs színházi előadás megtekintése, a színházi előadás élményének megbeszélése, feldolgozása

Fogalmak:

blank verse, commedia dell'arte, hármasszínpad, a shakespeare-i dramaturgia, királydráma, bosszúdráma, lírai tragédia

2. témakör: A barokk és a rokokó (7 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságainak, nehézségeinek, céljainak megismerése
- A művelődéstörténeti kontextus jelentőségének megértése az irodalmi mű elemzésében
- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti háttérének, sajátosságainak tanulmányozása
- A korstílus fogalmának rögzítése; az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- A törzsanyagban felsorolt szerzők és műveik megismerése, rendszerezése,
- a magyar irodalomtörténettel és a nemzeti kultúrával, hagyományokkal kapcsolatos ismereteinek elmélyítése a törzsanyaghoz tartozó művek olvasásával és értelmezésével

Fogalmak:

barokk, katolikus megújulás (ellenreformáció), jezsuita, barokk eposz, barokk körmondat, pátosz, röpirat, fiktív levél, kuruc, labanc, bujdosóének, toborzó dal, kesergő, rokokó, emlékirat

3. témakör: A felvilágosodás irodalma (37 óra)**A) Az európai felvilágosodás (10 óra)****Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A korstílus fogalmának használata az európai művelődéstörténetben
- Az európai irodalom nagy korstílusai jellemzőinek, történelmi és eszmei háttérének megismerése
- Irodalom és képzőművészet kapcsolata; a korstílusok jelenléte a képzőművészetekben
- Az európai irodalom nagy korstílusai időbeli és térbeli viszonyainak, különbségeinek megismerése
- A korstílus felhasználása az irodalmi elemzés egyik kontextusaként
- A tanév során megismert szövegek új szempontú rendszerezése, áttekintése a történetiség, a korstílusok nézőpontjából
- A klasszicizmus eszmetörténeti háttére, főbb sajátosságai
- A felvilágosodás mint mozgalom és mint eszmetörténeti irányzat

Fogalmak:

felvilágosodás, klasszicizmus, szentimentalizmus, enciklopédia, racionalizmus, empirizmus, utaztató regény, tézisregény, „sziget regény”, szatíra, gúny, klasszicista dráma, normatív poétika, rezonőr, weimari klasszika, drámai költemény

B) A felvilágosodás korának magyar irodalmából: rokokó, klasszicizmus, szentimentalizmus (13 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Az irodalomtörténeti korszakolás sajátosságainak, nehézségeinek, céljainak megismerése
- A művelődéstörténeti kontextus jelentőségének megértése az irodalmi mű elemzésében
- Az irodalomtörténeti korszak történelmi, művelődéstörténeti háttérének, sajátosságainak tanulmányozása
- A korstílus fogalmának rögzítése; az irodalom és a társművészetek kapcsolata
- a magyar irodalomtörténettel és a nemzeti kultúrával, hagyományokkal kapcsolatos ismereteinek elmélyítése a törzsanyagban rögzített szerzők és műveik olvasásával és értelmezésével

Fogalmak:

vátesz, röpirat, komikus vagy vígeposz, szentimentális levélregény, nyelvújítás, ortológusok, neológusok, stíluszintézis, piktúra, szentencia, anakreoni dalok, népies helyzetdal

C) A klasszicizmus és kora romantika a magyar irodalomban (14 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A hazához fűződő viszonyt tematizáló lírai és prózai szövegek olvasása, értelmezése
- Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése
- Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések szellemi háttérének feltárása a társadalomtörténeti jelenségként is értelmezett irodalomban
- A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok érzékelése és értelmezése
- Intertextuális utalások azonosítása és értelmezése, következtetések levonása
- Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének felismerése
- Bevezetés a költészet olvasásába: néma és hangos olvasás, megzenésített versek befogadása, versmondás, költemények kreatív-produktív feldolgozása
- Lírai beszédhelyzetek, szerepek, alapvető műfajok (dal, epigramma, óda, elégia)
- Líra és metrika, líra és zeneiség: az ütemhangsúlyos és időmértékes verselés alapjai
- A törzsanyagban megnevezett költemények részletesebb értelmezése a korábban megismert stilisztikai-poétikai fogalmak segítségével

Fogalmak:

nemzeti himnusz, értekezés, intellektus, értékszembesítő és időszembesítő verstípus, nemzeti identitás, közösségi értékrend, költői öntudat, prófétai szerephelyzet

4. témakör: A romantika irodalma (9 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A korstílus fogalmának használata az európai művelődéstörténetben
- Az európai irodalom nagy korstílusa jellemzőinek, történelmi és eszmei háttérének megismerése
- Irodalom és képzőművészet kapcsolata; a korstílus jelenléte a képzőművészetekben
- Az európai irodalom nagy korstílusa időbeli és térbeli viszonyainak, különbségeinek megismerése
- A korstílus felhasználása az irodalmi elemzés egyik kontextusaként
- Az európai romantika sajátosságai; néhány szövegrészlet a romantikus művek köréből

Fogalmak:

korstílus, romantika, verses regény, történelmi regény, felesleges ember

5. témakör: A magyar romantika irodalma (33 óra)**A) Életművek a magyar romantika irodalmából****Vörösmarty Mihály (10 óra)****Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A hazához fűződő viszonyt tematizáló lírai szövegek olvasása, értelmezése Vörösmarty Mihály életművéből a törzsanyagban meghatározottak szerint
- Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése
- Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének felismerése
- A szépirodalmi szövegekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák felismerése, értelmezése
- Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések szellemi hátterének feltárása a társadalomtörténeti jelenségként is értelmezett irodalomban
- A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok érzékelése és értelmezése
- Intertextuális utalások azonosítása és értelmezése, következtetések levonása

Fogalmak:

rapszódia, drámai költemény

Petőfi Sándor (12 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megnevezett versek szövegre épülő ismeretén, értelmezésén, elemzésén
- Petőfi életművének főbb témái (szerelem, táj, haza, forradalom, család, házasság, ars poetica stb.) és műfajainak megismerése
- A költő epikájának (Az apostol, A helység kalapácsa) néhány sajátossága részletek vagy egész mű tanulmányozásán keresztül
- Petőfi alkotói pályájának és életútjának kapcsolatai, főbb szakaszai

- A népiesség és a romantika jelenlétének bemutatása Petőfi Sándor életművében
- Petőfi életútja legfontosabb eseményeinek megismerése; Petőfi korának irodalmi életében
- A Petőfi-életmű befogadástörténetének néhány sajátossága, a Petőfi-kultusz születése
- A Petőfi-életmű szerepe, hatása a reformkor és a forradalom történéseiben

Fogalmak:

népiesség, életkép, zsánerkép, elbeszélő költemény, versciklus, helyzetdal, tájlíra, lírai realizmus, látomásköltészet, zsenikultusz

Jókai Mór (9 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Elbeszélő szövegek közös órai feldolgozása
- Legalább egy regény önálló elolvasása
- Művelődéstörténeti kitekintés: a modern olvasóközönség megjelenése, a sajtó és a könyvnyomtatás szerepe
- A 19. század néhány jellemző elbeszélő műfajának és irányzatának áttekintése
- Kreatív szövegek alkotása megadott stílusban vagy ábrázolásmóddal
- Szövegek közös értelmezése az elbeszéléselemzés alapfogalmainak segítségével

Fogalmak:

irányregény, utópia, szigetutópia

B) Irodalomtudomány a romantika korában (2 óra)**Fogalmak:**

nemzeti szemlélet, korszerű népiesség

Kötelező olvasmányok a 10. évfolyamon:

- William Shakespeare: Romeo és Júlia vagy Hamlet, dán királyfi
- Zrínyi Miklós: Szigeti veszedelem (részletek)
- Mikes Kelemen: Törökországi levelek (1., 37., 112.)
- Molière: A fősvény vagy Tartuffe
- Katona József: Bánk bán
- Vörösmarty Mihály: Csongor és Tünde
- Petőfi Sándor: A helység kalapácsa (részlet)
- Jókai Mór: A huszti beteglátogatók (novella)
- Jókai Mór: Az arany ember

Memoriterek a 10. évfolyamon:

- Balassi Bálint: Egy katonaének (részlet)
- Balassi Bálint: Adj már csendességet... (részlet)
- Csokonai Vitéz Mihály: Tartózkodó kérelem (az általános iskolai memoriter felújítása)
- Csokonai Vitéz Mihály: A Reményhez
- Berzsenyi Dániel: A közelítő tél (1. versszak)
- Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz (I.) (1. versszak)
- Berzsenyi Dániel: Osztályrészem (1. versszak)
- Kölcsey Ferenc: Himnusz (az általános iskolai memoriter felújítása)
- Kölcsey Ferenc: Zrínyi második éneke (részlet)
- Vörösmarty Mihály: Szózat (az általános iskolai memoriter felújítása)
- Vörösmarty Mihály: Gondolatok a könyvtárban (részlet)
- Vörösmarty Mihály: Előszó (részlet)
- Petőfi Sándor: A bánat? egy nagy ocean...
- Petőfi Sándor: Fa leszek, ha...
- Petőfi Sándor: A XIX. század költői (részlet)

XI. Kiemelt célok és feladatok a 11-12. évfolyamon

A 11-12. évfolyam a közoktatás utolsó szakasza. Ez a képzési szakasz a nevelési és oktatási célokat tekintve a legösszetettebb: nemcsak új ismereteket kell átadni, hanem a meglévő ismeretek gyakorlati felhasználását is, emellett bővíteni és fejleszteni kell a tanulók kompetenciáit. Kiemelt feladat a szövegértés és a szövegalkotás tanítása. Ennek a képzési szakasznak a végén a tanulók érettségi vizsgát tesznek. Fontos cél, hogy ismereteik és képességeik birtokában önállóan fel tudjanak készülni a közép- és az emelt szintű érettségire. A 11-12. évfolyamon elvárható, hogy a tanulók képesek legyenek projekt- vagy kutatómunkában részt venni. Etikusan és kritikusan használják a hagyományos, papíralapú, illetve a világhálón található és egyéb digitális adatbázisokat. Felismerjék az adott kommunikációs helyzetet, s arra írásban és szóban is adekvátan válaszoljanak. Képesek legyenek az összetett szövegek elsődleges jelentése mögé látni, a jelentéseket értelmezni, gondolataikat írásban és szóban is pontosan és elegánsan, illetve az adott kommunikációs helyzetnek megfelelően megfogalmazni. Képesé váljanak érvekkel vagy cáfolatokkal igazolni nézeteiket, véleményüket. Sajtátsák el a mindennapi életben szükséges szövegalkotás alapvető követelményeit (műfajok, stílus, retorikai építkezés).

A tanulmányaik során szerzett ismereteik és készségeik révén ismerjék a magyar irodalomtörténet korszakait, képesek legyenek azokat az európai és világirodalmi folyamatokkal összekapcsolni. Lássák meg a magyar irodalom nagy filozófiai, társadalmi, esztétikai kérdésvetéseit, az egyes művekben található válaszokat ezekre a kérdésekre. Tudják értelmezni a szerzők és irodalmi alkotások időn és téren átívelő párbeszédét, a magyar irodalom jellegzetes motívumait, s ezek jelentésváltozását az irodalom történetében. Váljanak képessé az absztrakt gondolkodásra, a differenciált véleményalkotásra. Értsék az irodalom és a történelem kapcsolatát. Ezt szolgálja „A XX. századi történelem az irodalomban” című anyag rész. A témakör oktatásának célja, hogy a tanulók megismerjék a XX. századi magyar, illetve európai történelem katalizmusait. Ennek révén szembesüljenek történelmi, erkölcsi kérdésekkel.

Ez az utolsó nevelési-oktatási szakasz, melyben lehetőség nyílik az erkölcsi és érzelmi nevelésre. A XIX-XX. századi irodalmi művek két nagy témája a nemzeti, illetve a személyes identitáskeresés. A művek kaleidoszkópszerű sokszínűsége lehetőséget teremt arra, hogy a Kárpát-medencei irodalomban felvetődő történelmi sorskérdésekkel, nemzeti és személyes erkölcsi dilemmákkal találkozzanak a tanulók. Ezekre a dilemmákra reagálva fejlődjék erkölcsi érzékenységük, érzelmi intelligenciájuk. Nemzeti és személyes identitásuk kialakulásában, szociális kompetenciáik fejlesztésében irodalmunk, nyelvünk ismerete a tanulók segítségére van.

Ennek a képzési szakasznak a feladata – a műveltségátadás, a kompetencia és érzelemfejlesztés mellett –, hogy a tanulóknak segítséget nyújtson a pályaválasztásban, felkészítse őket a továbbtanulásra.

Mindezek elérése érdekében a képzés kiemelt céljai:

- a retorikai ismeretek bővítése. Ismerjék meg a diákok a retorika fogalmát, történetének nagy állomásait, az érvek, illetve a cáfolatok típusait, helyes alkalmazásukat. Ezek birtokában képesek legyenek arányos, előrehaladó szöveget alkotni, mely megfelel a műfaji és a stilisztikai követelményeknek, a magyar nyelvhelyességi – írásos szöveg esetében – a helyesírási szabályoknak.
- Ismerjék meg a magyar nyelv földrajzi és társadalmi tagozódását. A Kárpát-medence tíz nyelvjárási régiójának jellegzetes nyelvhasználati (hangtani, lexikai, mondatszerkesztési) sajátosságai közül ismerjenek fel néhányat.
- Ismerjék a magyar nyelv társadalmi tagozódását, jellegzetes csoportnyelveit, azok tipikus szóhasználatát, nyelvi sajátosságait.
- Ismerjék a nyelvvizsgálati módszereket, a világ nagy nyelvcsaládjait. Tanulják meg a magyar nyelv eredetéről szóló tudományos hipotéziseket, illetve az ezeket igazoló bizonyítékokat. Tudják a magyar nyelvtörténet nagy korszakait, az ezekben a korokban keletkezett kiemelkedő jelentőségű nyelvmlékeinket.
- Bővüljön stilisztikai tudásuk: ismerjék fel a szóképeket, alakzatokat. Képesek legyenek a tanulók ezeket értelmezni, saját nyelvhasználatukban is alkalmazni a metaforikus szövegépítést, a magyar nyelv archaikusabb elemeit, pl.: szólásokat, közmondásokat, szállóigéket.
- Szövegértő- és szövegalkotó kompetenciájuk folyamatos bővítése, irodalomelméleti és -történeti tudásuk gazdagodása lehetővé teszi, hogy a tanulók összetett szövegeket értelmezzenek. Poétikai és retorikai ismereteik aktualizálásával képessé válnak egy mű értelmezésére, elemzésére vagy két mű – megadott szempontok alapján történő – összevetésére. Elvárt cél, hogy elemző gondolatmenetüket arányos esszében vagy értekezésben tudják kifejtetni.
- Cél, hogy a képzés ezen szakaszában a különböző művészeti ágak közös témáit, motívumkincsét, kérdéfelvetéseit is megértsék. Tudatosítsák, hogy egy-egy irodalmi alkotás adaptációja önálló művészeti alkotás. Az eredeti mű és az adaptáció összevetésével mindkét művet képesek legyenek értelmezni, az eltérő problémafelvetést érzékelni.
- A XIX-XX. századi irodalom rendkívüli gazdagságából ismerjenek meg a diákok átfogó életműveket, több műnemben alkotó szerzőkről portrékat, illetve egy-egy – döntően egy műnemben alkotó – szerzőről vagy egy kiemelkedő irodalmi alkotásról metszetet kapjanak. Cél, hogy ismerjék meg a XIX-XX. század kiemelkedő jelentőségű, már lezárt életművel bíró alkotóit, a két század stílusirányzatait, irodalmi mozgalmait.

XII. Témakörök, tartalmak, óraszámok a 11. évfolyamon**Óraszámok:**

	Heti óraszám		Éves óraszám	
	középszint	emelt szint	közép szint	emelt szint
Magyar nyelv	1	2	36	72
Irodalom	3	4	108	144
Összesen	4	6	144	216

A) Magyar nyelv**A témakörök áttekintő táblázata:**

Témakör címe	Javasolt óraszám (közép/emelt)
1. Retorika- a beszéd-fajták, a beszéd felépítése, az érvelés	11/22
2. Pragmatika- a megnyilatkozás fogalma, társalgási forduló, beszédaktus, együttműködési elv	7/14
3. Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok	7/14
4. Szótárhasználat	2/4
Ismétlés, összefoglalás, témazáró dolgozat	9/18
Összes óraszám:	36/72

Törzsanyag (óraszám 80%-a)	Ajánlott, választható tananyag
1. Retorika- a beszéd-fajták, a beszéd felépítése, az érvelés Óraszám: 11 óra/22 óra	
A retorika és kommunikáció, a retorika fogalma	Retorika az ókorban Retorika a középkorban
A retorikai szövegek felépítése és elkészítésének lépései	Néhány történeti értékű és jelenkori szónoki beszéd retorikai eszközei és esztétikai hatása
A szónoki beszéd fajtái (tanácsadó beszéd, törvényszéki beszéd, alkalmi beszéd) és jellemzőik	A szójáték és a retorika
Az érvelő beszéd felépítése, az érvtípusok	

Az érvelés módszere	Digitális eszközök, grafikus szerkesztők használata a retorikai szövegek alkotásában.
A retorikai szövegek kifejezőeszközei	
A kulturált vita szabályai	
A befolyásolás módszerei	
2. Pragmatika- a megnyilatkozás fogalma, társalgási forduló, beszédaktus, együttműködési elv Óraszám: 7 óra/14 óra	
A nyelv működése a beszélgetés, társalgás során	A pragmatika mint a nyelvre irányuló funkcionális nézőpont
A társalgás udvariassági formái	Kommunikáció és pragmatika
A beszédaktus	
Az együttműködési elv (mennyiségi, minőségi, viszony, mód)	
3. Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok Óraszám: 7 óra/14 óra	
A nyelv és a beszéd, a nyelv mint változó rendszer	A nyelv szerepe a világról formált tudásunkban, gondolkodásunk alakításában
A nyelv és gondolkodás, a nyelv és megismerés	A nyelv szerepe a memória alakításában
A beszéd mint cselekvés	
A nyelvcsaládok és nyelvtípusok	
4. Szótárhasználat Óraszám: 2 óra/4 óra	
Ismétlés, összefoglalás, témazáró dolgozat Óraszám: 9 óra/18 óra	

1. témakör: Retorika- a beszédfajták, a beszéd felépítése, az érvelés (11/22 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A retorika alapfogalmainak megismertetése, azok alkalmazása a tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalásokban
- A hatásos érvelés technikájának, a legfőbb érvelési hibáknak a megismertetése
- Önálló beszéd megírásához, annak hatásos előadásához szükséges nyelvi, gondolkodási képességek fejlesztése
- A szónok tulajdonságai, feladatai

- A szóközi beszéd felépítése, a beszéd megszerkesztésének menete az anyaggyűjtéstől a megszólalásig
- Az érv, érvelés, cáfolat megértése
- Az érvelési hibák felfedeztetése
- A hatásos előadásmód eszközeinek tanítása, gyakoroltatása
- Érvelési gyakorlatok: kulturált vita, véleménynyilvánítás gyakorlása

Fogalmak:

retorika, szónoklat, a szónok feladata, a meggyőzés eszközei: érv és cáfolat; hagyományos és mai beszédformák; a szónoklat részei, szerkezete, felépítése

2. témakör: Pragmatika- a megnyilatkozás fogalma, társalgási forduló, beszédaktus, együttműködési elv (7/14 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése
- A nyelv működésének, a nyelvhasználat megfigyelése különböző kontextusokban, eltérő célok elérésére nyelvi eszközökkel
- A kulturált nyelvi magatartás fejlesztése

Fogalmak:

nyilvánítás, társalgás, társalgási forduló, szóátvétel, szóátadás; beszédaktus (lokúció, illokúció, perlokúció); deixis; együttműködési elv

3. témakör: Általános nyelvi ismeretek – a nyelv és a gondolkodás, nyelvtípusok (7/14 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A nyelv mint jelrendszernek, az emberi nyelv egyediségének megértése; a nyelv mint változó rendszer; a nyelv szerepe a világról formált tudásunkban
- A kommunikáció kódok vizsgálata, a korlátozott és a kidolgozott kód; gesztusnyelvek, jelnyelvek
- A nyelv és gondolkodás viszonya nyelvfilozófiai lehetőségeinek megismerése
- A nyelv és a megismerés viszonyának tanulmányozása: az emberiség információs forradalmi; a nyelv és a kultúra viszonya
- A nyelvcsaládok, nyelvtípusok tanulmányozása

Fogalmak:

jel, nyelvi jel, jelrendszer, nyelvtípus (agglutináló, izoláló, flektáló), nyelvcsalád, kódok, korlátozott és kidolgozott kód, gesztusnyelv, jelnyelv

4. témakör: Szótárhasználat (2/4 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A fontosabb egynyelvű papír alapú és digitális szótárfajták megismerése, tanulmányozása: értelmező szótár, történeti-etimológiai szótár, szinonimaszótár, helyesírási szótár, szlengszótár, nyelvművelő kézisztár, Magyar Történeti Szövegtár, írói szótárak, tájszótár

Fogalmak:

értelmező szótár, etimológiai szótár, szinonimaszótár, rétegnyelvi szótár, írói szótár

B) Irodalom**A témakörök áttekintő táblázata:**

Témakör címe	Javasolt óraszám (közép/emelt)
1. A klasszikus modernség irodalma	44/59
A) A nyugat-európai irodalom	5/7
B) Az orosz irodalom	6/8
C) A klasszikus modernizmus lírájának alkotói, alkotásai	4/6
D) Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában	29/38
a) Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából (Arany János, Mikszáth Kálmán)	19/25
b) Színház- és drámatörténet	6/8
c) Szemelvények a XIX. század második felének és a századfordulónak a magyar irodalmából	4/5
2. A magyar irodalom a XX. században	56/75
A) Életművek a XX. század magyar irodalmából (Herczeg Ferenc, Ady Endre, Babits Mihály, Kosztolányi Dezső)	38/51
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából (Móricz Zsigmond, Wass Albert)	10/13
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából I. – a Nyugat alkotói (Juhász Gyula, Tóth Árpád, Karinthy Frigyes)	8/11
Összefoglalás, rendszerezés, témazáró dolgozatok	8/10
Összesen:	108/144

Törzsanyag (óraszám 80%-a)	Ajánlott, választható tananyag
1. A klasszikus modernség irodalma Óraszám: 44/59 óra	
A) A nyugat-európai irodalom (5/7 óra)	
a) Epika Honoré de Balzac: Goriot apó (részletek) vagy Stendhal: Vörös és fekete (részletek)	Charles Dickens: Twist Olivér Irodalom és film Gustave Flaubert: Bovaryné vagy Tim Fywell: Bovaryné
b) Színház- és drámatörténet Henrik Ibsen: A vadkacsa vagy Nóra (Babaszoba)	(vagy más feldolgozás) Guy de Maupassant: Gömböc és más történetek
B) Az orosz irodalom (6/8 óra)	
a) Epika Nyikolaj Vasziljevics Gogol: A köpönyeg Fjodor Mihajlovics Dosztojevszkij: Bűn és bűnhődés (részletek) Lev Nyikolajevics Tolsztoj: Ivan Iljics halála	Nyikolaj Vasziljevics Gogol: Az orr Irodalom és film Lev Nyikolajevics Tolsztoj: Anna Karenina vagy Joe Wright: Anna Karenina (vagy a regény más feldolgozása)
b) Színház- és drámatörténet Anton Pavlovics Csehov: Sirály vagy Ványa bácsi	Irodalom és színház Anton Pavlovics Csehov: Három nővér (valamelyik színházi adaptációja)
C) A klasszikus modernizmus lírájának alkotói, alkotásai (4/6 óra)	
Charles Baudelaire: A Romlás virágai – Előszó Charles Baudelaire: Az albatrosz Paul Verlaine: Őszi chanson Paul Verlaine: Költészettan Arthur Rimbaud: A magánhangzók szonettje	Charles Baudelaire: Egy dög Charles Baudelaire: Kapcsolatok Paul Verlaine: Holdfény Arthur Rimbaud: Kenyérlesők Arthur Rimbaud: A részeg hajó (részlet)

D) Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában (29/38 óra)	
a) Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából (19/25 óra)	
Arany János (12/16 óra)	
<ul style="list-style-type: none"> • Epika <p>Toldi estéje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Balladák <p>Ágnes asszony V. László Vörös Rébék</p> <ul style="list-style-type: none"> • Líra <p>Fiamnak Letésem a lantot Kertben Epilógus Kozmopolita költészet Mindvégig</p>	<p>Toldi szerelme (részletek)</p> <p>Buda halála (részletek) A nagyidai cigányok (részletek)</p> <p>A walesi bárdok</p> <p>Tetemre hívás</p> <p>Híd-avatás</p> <p>Tengeri-hántás</p> <p>Visszatekintés</p> <p>Széchenyi emlékezete</p> <p>Az örök zsidó</p> <p>Őszikék</p> <p>Tamburás öreg úr</p> <p>Sejtelem</p> <p>A tölgyek alatt</p>
Mikszáth Kálmán (7/9 óra)	
<p>Az a fekete folt</p> <p>Bede Anna tartozása</p> <p>A bányai csoda</p> <p>Beszterce ostroma</p>	<p>Tímár Zsófi özvegysége</p> <p>Hova lett Gál Magda</p> <p>Szegény Gélyi János lovai</p> <p>Irodalom és tévéjáték</p> <p>Zsurzs Éva: A fekete város (részlet)</p>
b) Színház- és drámatörténet (6/8 óra)	
Madách Imre: Az ember tragédiája	Mózes
c) Szemelvények a XIX. század második felének és a századfordulónak a magyar irodalmából (4/5 óra)	
<p>Tompa Mihály: A golyához</p> <p>Tompa Mihály: A madár, fiaihoz</p> <p>Gárdonyi Géza: Az én falum (részletek)</p> <p>Gárdonyi Géza: A láthatatlan ember (részlet)</p> <p>Vajda János: Húsz év múlva</p>	<p>Tompa Mihály: Népdal</p> <p>Gárdonyi Géza: Az Isten rabjai (részlet)</p> <p>Vajda János: A virrasztók</p> <p>Vajda János: Az üstökös</p> <p>Reviczky Gyula: Magamról</p> <p>Reviczky Gyula: Schopenhauer olvasása közben</p>

2. A magyar irodalom a XX. században Óraszám: 56/75 óra	
A) Életművek a XX. század magyar irodalmából (38/51 óra)	
a) Herczeg Ferenc (5/7 óra)	
Az élet kapuja	A hét sváb (részlet)
Fekete szüret a Badacsonyon	Irodalom és színház
Bizánc (színház- és drámatörténet)	Kék róka (részlet)
b) Ady Endre (12/16 óra)	
Góg és Magóg fia vagyok én...	A Tisza-parton
Héja-nász az avaron	Lédával a bálban
Harc a Nagyúrral	Vér és arany
Új vizeken járok	Sem utódja, sem boldog őse...
Az ős Kaján	Az eltévedt lovas
A Sion-hegy alatt	Elbocsátó szép üzenet
Az Úr érkezése	Sípja régi babonának
Kocsi-út az éjszakában	Köszönöm, köszönöm, köszönöm
Emlékezés egy nyár-éjszakára	Ember az embertelenségben
Őrizem a szemed	A Hortobágy poétája
	Párisban járt az Ősz
c) Babits Mihály (10/13 óra)	
In Horatium	A Danaidák
A lírikus epilógja	Húsvét előtt
Esti kérdés	Örök kék ég a felhők mögött (részlet)
Jobb és bal	Ádáz kutyám
Mint különös hírmondó...	A gazda bekeríti házát
Ősz és tavasz közt	Csak posta voltál
Jónás könyve; Jónás imája	Balázsolás
	A golyakalifa (részlet)
	Cigány a siralomházban
d) Kosztolányi Dezső (11/15 óra)	
• Lira	Számadás
A szegény kisgyermek panaszai (részletek: Mint aki a sínek közé esett..., Azon az éjjel, Anyuska régi képe)	Vörös hervadás Októberi táj

Boldog, szomorú dal Őszi reggeli Halotti beszéd Hajnali részegség • Epika Édes Anna Esti Kornél; Tizennyolcadik fejezet, melyben egy közönséges villamosútról ad megrázó leírást, – s elbúcsúzik az olvasótól	Marcus Aurelius Esti Kornél éneke Irodalom és film Kosztolányi Dezső: Pacsirta Ranódy László: Pacsirta Esti Kornél kalandjai...; Az utolsó felolvasás A fürdés A kulcs
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából (10/10 óra)	
a) Móricz Zsigmond (7/9 óra)	
Tragédia Úri muri	Judith és Eszter Barbárok Tündéerkert (részlet)
b) Wass Albert (3/4 óra)	
Adjátok vissza a hegyeimet! Üzenet haza	Irodalom és film Koltay Gábor: Adjátok vissza a hegyeimet! A funtineli boszorkány (részlet)
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából – a Nyugat alkotói (8/11 óra)	
a) Juhász Gyula (2/3 óra)	
Tiszai csönd Anna örök	Halotti beszéd Utolsó vacsora Szerelem
b) Tóth Árpád (3/4 óra)	
Esti sugárkoszorú Lélektől lélekig Isten oltó-kése	Kisvendéglőben Elégia egy rekettyebokorhoz Jó éjszakát Álarcosan
c) Karinthy Frigyes (3/4 óra)	
Így írtok ti (részletek) Találkozás egy fiatalemberrel	Tanár úr, kérem (részletek) Utazás a koponyám körül (részlet) Előszó

	d) Szerb Antal Budapesti kalauz marslakók számára Utas és holdvilág (részlet)
Összefoglalás, rendszerezés, témazáró dolgozatok Óraszám: 8/10 óra	

1. témakör A klasszikus modernség irodalma (A, B, C, D – 44/59 óra)

A) A realizmus a nyugat-európai irodalomban (5/7 óra)

B) A realizmus az orosz irodalomban (6/8 óra)

Fejlesztési feladatok és ismeretek (A, B):

- Elbeszélő szövegek közös órai feldolgozása
- Legalább két regény és két dráma önálló elolvasása
- A XIX. század történelmi, erkölcsi, filozófiai kérdésvetéseinek, konfliktusainak megértése az epikus és drámai művek elemzése alapján
- A XIX. század néhány jellemző epikus műfajának és irányzatának áttekintése
- Lírai szövegek közös értelmezése lírapoétikai fogalmainak segítségével
- Az irodalomtörténeti folytonosság (művek, motívumok párbeszéde) megértése
- Klasszikus esztétikai és modernista esztétikai törekvések felfedezése a XIX. századi világirodalom kiemelkedő alkotásaiban
- A XIX. századi világirodalom magyar irodalomra gyakorolt hatásának megértése

Fogalmak:

klasszikus modernség, realizmus, realista regény, mindentudó elbeszélő, tolsztojanizmus, visszatekintő időszerkezet, analitikus dráma, drámaiatlan dráma, lírai dráma

C) A klasszikus modernizmus lírájának alkotói, alkotásai (4/6 óra)

Fejlesztési feladatok és ismeretek:

- A klasszikus modernista költészet főbb irányzatainak, programjainak megismerése
- A XIX. századi líra új kifejezőmódbeli jellemzőinek azonosítása
- A hagyományhoz való viszony értelmezése, a költői programok főbb sajátosságainak megfigyelése, poétikaértelmezések, a régi és új költészeteszmény jellemzőinek számbavétele

- A korszak programadó verseinek értelmezése, poétikai-retorikai elemzése (annak tudatosításával, hogy ezek a művek fordításokban olvashatók)

Fogalmak

szimbolizmus, esztétizmus, l'art pour l'art, kötetkompozíció, szinesztézia, kiátkozott költő

D) Romantika és realizmus a XIX. század magyar irodalmában (29/38 óra)**a) Életművek a XIX. század második felének magyar irodalmából (19/25 óra)*****Arany János (12/16 óra)*****Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a kijelölt versek értelmezése, elemzése alapján
- Arany János lírai életművének főbb témái és változatai (szabadság és rabság; visszatekintés és önértékelés; a művész szerepe a társadalomban; erkölcsi dilemmák és válaszlehetőségek)
- Arany János balladaköltészetének megismerése legalább három ballada elemzésével, a műfaji sajátosságok és a tematikus jellemzők rendszerezése
- A költő epikájának (Toldi estéje, Buda halála) tanulmányozása a kijelölt és választott szövegek segítségével
- A kortárs történelem eseményeinek feldolgozása, bemutatása Arany lírai és epikus költészetében
- Arany alkotói pályája főbb szakaszainak azonosítása (forradalom előtti időszak, nagykőrösi évek, Őszikék)
- Arany életművében a népiesség és a romantika összefonódásának tudatosítása
- Arany jelentősége kora irodalmi életében, Arany életútja legfontosabb eseményeinek megismerése
- Az Arany-életmű befogadás-történetének, az Arany-kultusz születésének áttekintése

Fogalmak:

ballada, pillérversszak, önirónia, eszményítő realizmus

Mikszáth Kálmán (7/9 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek**

- Elbeszélő szövegek közös órai feldolgozása
- Legalább négy novella és egy regény önálló elolvasása
- Művelődéstörténeti kitekintés: a modern olvasóközönség megjelenésének, a sajtó és a könyvnyomtatás szerepének tanulmányozása
- A romantika és a realizmus találkozásának vizsgálata a mikszáthi epikában
- Az anekdota műfaji jellegzetességeinek megismerése, az anekdota szerepének vizsgálata Mikszáth regényeiben és novelláiban
- A metaforikus próza poétikai jegyeinek megismerése
- Mikszáth egy művében a különc szerepének tanulmányozása
- Erkölcsi kérdések (pl.: bűn és büntetés, őszinteség, hazugság, képmutatás) vizsgálata Mikszáth műveiben

Fogalmak:

különc, donquijoteizmus

b) Színház- és drámatörténet – Madách Imre: Az ember tragédiája (6/8 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Madách Imre Az ember tragédiája című művének közös órai feldolgozása
- A mű irodalmi, történetfilozófiai, eszmetörténeti előzményeinek megismerése
- A bibliai és a mitológiai előképek felfedezése: a Teremtés könyve, Jób könyve, a Faust-történet
- A mű erkölcsi kérdésfelvetéseinek megértése, mai vonatkozásainak tisztázása
- Az ember tragédiájának történelemfilozófiai dilemmáinak vizsgálata (pl.: Ki irányítja a történelmet?, Van-e fejlődés a történelemben?)
- Eszmék, nemek harcának vizsgálata a műben

Fogalmak:

emberiségdráma, emberiségköltemény, drámai költemény, történelemfilozófia, történeti színek, keretszínek, falanszter

c) Szemelvények a XIX. század második felének magyar irodalmából (Tompa Mihály, Gárdonyi Géza, Vajda János, Reviczky Gyula – 4/5 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Ezen XIX. századi alkotók helyének, irodalomtörténeti szerepének megismerése
- A század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése
- A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése.
- A művek közös és egyéni feldolgozása, értelmezése
- Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján

Fogalmak:

nép-nemzeti irodalom, filozófiai dal

2. témakör: A magyar irodalom a XX. században (A, B, C – 56/75 óra)**A) Életművek a XX. század magyar irodalmából (38/51 óra)****a) Herczeg Ferenc (5/7 óra)****Fejlesztési feladatok és ismeretek**

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt művek elemzésével
- A hazához fűződő viszonyt vizsgáló prózai szövegek olvasása, értelmezése
- Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése
- Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések vizsgálata Herczeg Ferenc műveiben
- A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok értelmezése
- Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének felismerése

Fogalmak

Új Idők, nemzeti konzervativizmus, színmű

b) Ady Endre (12/16 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Ady Endre életművének főbb témái (pl.: szerelem, magyarság, Élet-Halál, Isten, költészet, pénz, háború, stb.) és versformái
- Ady költészetének tematikus, formai és nyelvi újdonságai XIX. századi költészetünk tükrében
- A szimbólumok újszerű használata az életműben
- A szecessziós-szimbolista versek esztétikai jellemzőinek megismerése
- Ady Endre költészetének hatása a kortársakra, illetve az ún. Ady-kultusz születésének megismerése
- Szemelvények a költő prózájából, publicisztikai írásaiból
- Ady Endre életútjának költészetét meghatározó főbb eseményei, kapcsolatuk a költői pálya alakulásával
- A költő főbb pályaszakaszainak jellemzői, az Új versek c. kötet felépítésének tanulmányozása
- A Nyugat születése, jelentőségének felismerése
- Ady Endre költészete körüli viták (saját kora és az utókor recepciójában) tanulmányozása

Fogalmak:

szecesszió, versciklus, kötetkompozíció, vezérvers, önmitologizálás, szimultán versritmus vagy bimetrius verselés

c) Babits Mihály (10/13 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt versek és a Jónás könyve elemzésével
- Babits Mihály irodalomszervező munkásságának feltérképezése
- Babits Mihály költészetének főbb témái (filozófiai kérdésselvetések, az értelmiségi lét kérdései és felelőssége, értékőrzés, erkölcsi kérdések és választások) tanulmányozása
- Babits Mihály „poeta doctus” költői felfogásának megismerése néhány költői eszközének tanulmányozásával
- Babits költői életútjának és költői pályájának főbb szakaszai, eseményei
- Babits jelentőségének megismerése a magyar irodalomban: a költő, a magánember, a közéleti személyiség egysége; szemléleti, esztétikai öröksége

Fogalmak:

filozófiai költészet, parafrázis, nominális és verbális stílus, irónia

d) Kosztolányi Dezső (11/15 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése a törzsanyagban megjelölt művek elemzésével
- Kosztolányi Dezső költészetének főbb témáinak (gyermek- és ifjúkor, emlékezés, értékszembesítés, elmúlás, érzelmek stb.) tanulmányozása
- A költő „homo aestheticus” költői felfogásának megismerése költői eszköztárának tanulmányozása által
- Elbeszélő prózája főbb narrációtechnikai, esztétikai sajátosságainak felismerése, értelmezése
- A lélektani analízis tanulmányozása Kosztolányi Dezső prózájában
- A történelem és a magánember konfliktusának ábrázolása Kosztolányi Dezső regényeiben
- Kosztolányi Dezső szerepének vizsgálata kora irodalmi életében (vitái kortársaival; helye, szerepe a Nyugat első nemzedékében)

Fogalmak:

homo aestheticus, versciklus, modernizmus, freudizmus, novellaciklus, alakmás

B) Portrék a XX. század magyar irodalmából I. (10/13 óra)**a) Móricz Zsigmond (7/9 óra)****b) Wass Albert (3/4 óra)****Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- Művelődéstörténeti kitekintés: a stílusok egyidejűségének, az olvasóközönség átalakulásának, az irodalmi elbeszélés, a film és más médiumok kapcsolatának vizsgálata
- A hazához fűződő viszonyt ábrázoló szövegek olvasása, a művek közös értelmezése az elbeszéléselemlet alapfogalmainak segítségével
- Világkép és műfajok, kompozíciós, poétikai és retorikai megoldások összefüggéseinek felismertetése
- Egyes műfaji konvenciók jelentéshordozó szerepének megismerése

- A szépirodalmi szövegekben megjelenített értékek, erkölcsi kérdések, motivációk, magatartásformák felismerése, értelmezése
- Társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok, kérdésfelvetések történelmi, szellemtörténeti háttérének feltárása
- A művek történeti nézőpontú megközelítése, a megjelenő esztétikai, lét- és történelemfilozófiai kérdések és válaszok értelmezése
- Történelmi sorskérdések vizsgálata az adott szerzők műveiben
- A transzilván irodalom fogalmának, irodalomtörténeti jelentőségének tisztázása

Fogalmak:

naturalizmus, szabad függő beszéd, transzilván irodalom

C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából - a Nyugat alkotói (8/11 óra)

a) Juhász Gyula (2/3 óra)

b) Tóth Árpád (3/4 óra)

c) Karinthy Frigyes (3/4 óra)

Fejlesztési feladatok és ismeretek:

- Az alkotók irodalomtörténeti helyének, szerepével vizsgálata
- A század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése
- Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg
- A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmódok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése.
- Az Így írtok ti irodalmi jelentőségének megértése
- A költemények közös és egyéni feldolgozása, értelmezése
- Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján

Fogalmak:

a Nyugat és nemzedékei, paródia, stílusparódia, műfajparódia

Kötelező olvasmányok a 11. évfolyamon:

- Honoré de Balzac: Goriot apó (részletek) vagy Stendhal: Vörös és fekete (részletek)
- Henrik Ibsen: A vadkacsa vagy Nóra (Babaotthon) vagy Anton Pavlovics Csehov: A sirály vagy Ványa bácsi
- Lev Nyikolajevics Tolsztoj: Ivan Iljics halála
- Samuel B. Beckett: Godot-ra várva vagy Friedrich Dürrenmatt: A fizikusok vagy A nagy Romulus
- Arany János: Toldi estéje
- Madách Imre: Az ember tragédiája
- Mikszáth Kálmán: Beszterce ostroma
- Herczeg Ferenc: Az élet kapuja
- Babits Mihály: Jónás könyve, Jónás imája
- Móricz Zsigmond: Úri muri, Tragédia

Memoriterek a 11. évfolyamon:

- Arany János: Toldi estéje (I. 1., VI. 28. versszak)
- Arany János: egy szabadon választott ballada a nagykőrösi korszakból
- Arany János: Epilógus (részlet)
- Ady Endre: Góg és Magóg fia vagyok én...
- Ady Endre: Kocsi-út az éjszakában
- Babits Mihály: A lírikus epilógja (részlet)
- Babits Mihály: Jónás imája
- Kosztolányi Dezső: Hajnali részegség (részlet)

XIII. Témakörök, tartalmak, óraszámok a 12. évfolyamon**Óraszámok:**

	Heti óraszám		Éves óraszám	
	középszint	emelt szint	közép szint	emelt szint
Magyar nyelv	1	2	36	72
Irodalom	3	4	108	144
Összesen	4	6	144	216

A) Magyar nyelv**A témakörök áttekintő táblázata:**

Témakör címe	Javasolt óraszám (közép/emelt)
1. Nyelvtörténet- a nyelv változása, nyelvrokonság, nyelvemlékek	6/12
2. A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma, nyelvünk helyzete a határon túl	8/16
3. Felkészülés az érettségire - rendszerező ismétlés	10/20
Ismétlés, összefoglalás, témazáró dolgozat	8/16
Összes óraszám:	32/64

Törzsanyag (óraszám 80%-a)	Ajánlott, választható tananyag
1. Nyelvtörténet- a nyelv változása, nyelvrokonság, nyelvemlékek Óraszám: 6 óra/12 óra	
A magyar nyelv rokonságának hipotézisei	A 19. század versengő elméletei, az utóbbi évtizedek törekvései a származási modellek felülvizsgálatára („család” és „fa” metaforák kritikája, újabb régészeti és genetikai adatok, stb.) A nyelvhasználat korszerű formái Nyelvi változások a Neumann-galaxisban
A magyar nyelvtörténet korszakai	
Nyelvemlékek	
A szókészlet változása a magyar nyelv történetében	
Nyelvújítás	

2. A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma, nyelvünk helyzete a határon túl Óraszám: 8 óra/16 óra	
Anyanyelvünk rétegződése I. A köznyelvi változatok, a csoportnyelvek és rétegnyelvek	Az adott nyelvjárási terület és a nyelvi norma eltérései
Anyanyelvünk rétegződése II. A nyelvjárások és a nyelvi norma	
Nyelvünk helyzete a határon túl	
Nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés	
3. Felkészülés az érettségire - rendszerező ismétlés Óraszám: 10 óra/20 óra	
Ismétlés, összefoglalás, témazáró dolgozat Óraszám: 8 óra/16 óra	

1. témakör: Nyelvtörténet- a nyelv változása, nyelvrokonság, nyelvemlékek (6/12 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A szinkrón és diakrón nyelvszemlélet fejlesztése
- A magyar nyelv rokonságának megismerése
- Az összehasonlító nyelvszemlélet fejlesztése: nyelvünk helye a világban
- Az interdiszciplináris tudatosság fejlesztése a nyelvtörténeti, irodalom- és művelődéstörténeti párhuzamosságok és összefüggések felfedeztetésével
- Változás és állandóság nyelvi egyensúlyának megértése Nyelvrokonság és nyelvcsaládok vizsgálata
- A nyelvrokonság bizonyítékainak tudományos módszereinek tisztázása
- A magyar nyelv eredetének, az erről szóló tudományos hipotéziseknek megismerése A szókincs jelentésváltozásának főbb típusai, tendenciái
- A nyelvtörténeti kutatások forrásainak vizsgálata: kéziratos és nyomtatott nyelvemlékek A magyar nyelv történetének főbb korszakai, és néhány fontos nyelvemlékünk (A tihanyi apátság alapítólevele, Halotti beszéd, Ómagyar Mária-siralom)
- A nyelvújításnak, illetve hatásának tanulmányozása

Fogalmak

nyelvrokonság, nyelvcsalád; uráli nyelvcsalád, finnugor rokonság; ősmagyar, ómagyar, középmagyar kor, újmagyar kor, újabb magyar kor; nyelvemlék; ősi szó, belső keletkezésű szó, jövevény- és idegen szó; nyelvújítás, ortológus, neológus; szinkrón és diakrón nyelvszemlélet

2. témakör: A nyelv rétegződése, nyelvjárások, nyelvi tervezés, nyelvi norma, nyelvünk helyzete a határon túl (8/16 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A nyelvi sokszínűség, nyelvi tolerancia tudatosítása
- A nyelvjárások nyelvhasználati sajátosságainak megismertetése A nyelvi tervezés elveinek és feladatainak megismertetése
- A nyelv társadalmi tagozódásának vizsgálata

Fogalmak:

nyelvi tervezés, nyelvpolitika, nyelvművelés, nyelvtörvény, nyelvi norma; nyelvváltozatok; vízszintes és függőleges tagolódás; nyelvjárások, regionális köznyelv, tájszó; csoportnyelv, szaknyelv, hobbinyelv, rétegnyelv; szleng, argó; kettősnyelvűség, kétnyelvűség, kevert nyelvűség; nemzetiségi nyelvek

3. témakör: Felkészülés az érettségre - rendszerező ismétlés (10/20 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A rendszerező képesség fejlesztése
- Az önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása
- A tanult nyelvészeti, kommunikációs, szövegértési és szövegalkotási ismeretek rendszerezése

Fogalmak:

Az eddig tanult fogalmak rendszerező ismétlése

B) Irodalom

A témakörök áttekintő táblázata:

Témakör címe	Javasolt óraszám (közép/emelt)
1. A modernizmus irodalma (a modernizmus kései korszaka)	17/23
A) Avantgárd mozgalmak	3/3
B) A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai	3/5
C) A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai	4/6
D) Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései	4/6
E) A posztmodern világirodalom	3/3
2. A magyar irodalom a XX. században II.	45/60
A) Életmű a XX. század magyar irodalmából II. – József Attila	10/12
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából I.	7/10
a) Örkény István (a drámával együtt: 2+2=4)	(2/3)
b) Szabó Magda (a drámával együtt: 2+1=3)	(2/3)
c) Kányádi Sándor	(3/4)
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából II.	25/36
a) Metszetek: egyéni utakon (Szabó Dezső, Krúdy Gyula, Weöres Sándor)	(6/8)
b) Metszetek a modernista irodalomból (Szabó Lőrinc, Radnóti Miklós)	(8/10)
c) Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból (Dsida Jenő, Reményik Sándor, Áprily Lajos)	(6/9)
d) Metszet a „Fényes szellők nemzedékének” irodalmából (Nagy László)	(2/3)
e) Metszet a tárgyias irodalomból (Pilinszky János)	(2/3)
f) Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból (Illyés Gyula)	(1/2)
D) Színház- és drámatörténet (Örkény István, Szabó Magda)	3/5

3. A XX. századi történelem az irodalomban	8/11
a) Trianon	2/2
b) Világháborúk	1/2
c) Holokauszt	2/3
d) Kommunista diktatúra	1/1
e) 1956	2/3
4. Kortárs magyar irodalom	8/11
5. Felkészülés az érettségire – rendszerező ismétlés	10/13
Összefoglalás, rendszerezés, témazáró dolgozatok	8/10
Összesen:	96/128

Törzsanyag (óraszám 80%-a)	Ajánlott, választható tananyag
1. A modernizmus irodalma Óraszám: 17/23 óra	
A) Avantgárd mozgalmak (3/3 óra)	
Guillaume Apollinaire: A megsebzett galamb és a szökőkút Kassák Lajos: A ló meghal a madarak kirepülnek (részlet)	Expresszionizmus, szürrealizmus, egyéb avantgárd irányzatok; Filippo Tommaso Marinetti: Óda egy versenyautomobilhoz
B) A világirodalom modernista lírájának nagy alkotói, alkotásai (3/5 óra)	
Thomas Stearns Eliot: A háromkirályok utazása (részlet)	Thomas Stearns Eliot: Macskák (részlet) Gottfried Benn: Kék óra Federico García Lorca: Alvajáró románc, Kis bécsi valcer
C) A világirodalom modernista epikájának nagy alkotói, alkotásai (4/6 óra)	
Franz Kafka: Az átváltozás Thomas Mann: Tonio Kröger vagy Mario és a varázsló	Franz Kafka: A per (részletek) Irodalom és tévésorozat: Mihail Afanaszjevics Bulgakov -Vladimir Bortko: A Mester és Margarita (Vagy másik regényfeldolgozás) Bulgakov: A Mester és Margarita

D) Színház- és drámatörténet: a modernizmus drámai törekvései (4/6 óra)	
Irodalom és színház Bertolt Brecht: Koldusopera vagy Kurázszi mama Samuel Barclay Beckett: Godot-ra várva vagy Friedrich Dürrenmatt: A fizikusok vagy A nagy Romulus	Irodalom és film Arthur Miller: Az ügynök halála Volker Schlöndorff: Az ügynök halála (vagy más feldolgozás)
E) A posztmodern világirodalom (3/3 óra)	
Bohumil Hrabal: Sörgyári capriccio (részletek) Gabriel García Márquez: Száz év magány (részletek)	Irodalom és film Jiří Menzel: Sörgyári capriccio Jorge Luis Borges: Bábeli könyvtár Julio Cortázar: Összefüggő parkok
2. A magyar irodalom a XX. században II. Óraszám: 45/60 óra	
A) Életmű a XX. század magyar irodalmából II. - József Attila (10/12 óra)	
Nem én kiáltok Reménytelenül Holt vidék Óda Flóra Kései sirató A Dunánál Tudod, hogy nincs bocsánat Nem emel föl (Karóval jöttél...)	Szegényember balladája Medáliák (részlet) Istenem Tiszta szívvel Áldalak búval, vigalommal Tedd a kezed Téli éjszaka Eszmélet Levegőt! Kész a leltár Gyermekké tettél Születésnapomra Nagyon fáj (Talán eltűnök hirtelen...) (Íme, hát megleltem hazámat...)
B) Portrék a XX. század magyar irodalmából (7/10 óra)	
a) Örkény István (2/3 óra)	
Egyperces novellák (részletek)	

b) Szabó Magda (2/3 óra)	
Az ajtó	Irodalom és film Szabó István: Az ajtó
c) Kányádi Sándor (3/4 óra)	
Fekete- piros Halottak napja Bécsben Sörény és koponya (részlet) Valaki jár a fák hegyén	Dél keresztje alatt Csángó passió Hiúság Kuplé a vörös villamosról
C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából (25/36 óra)	
a) Metszetek: egyéni utakon (6/8 óra)	
Krúdy Gyula	
Szindbád – A hídon – Negyedik út vagy Szindbád útja a halálnál – Ötödik út	Irodalom és film Huszárik Zoltán: Szindbád
Szabó Dezső	
Feltámadás Makucskán	Az elsodort falu (részletek)
Weöres Sándor	
Rongyszőnyeg (részletek: 4., 99., 127.)	Psyché (részletek)
b) Metszetek a modernista irodalomból – a Nyugat alkotói (8/10 óra)	
Szabó Lőrinc	
Semmiért Egészen Mozart hallgatása közben	Kalibán Dsuang Dszi álma Különbéke Tücsökzene (részletek)
Radnóti Miklós	
Járkálj csak, halálraítélt! Hetedik ecloga Erőltetett menet Razglednicák	Első ecloga Tétova óda Nem bírta hát... Levél a hitveshez Töredék A la recherche
	Márai Sándor: Szindbád hazamegy (részlet) Halotti beszéd

	Ottlik Géza Iskola a határon (részlet) Buda (részlet)
c) Metszetek az erdélyi, délvidéki és kárpátaljai irodalomból (6/9 óra)	
Dsida Jenő	
Nagycsütörtök Arany és kék szavakkal	Psalmus Hungaricus (részletek)
Reményik Sándor	
Halotti beszéd a hulló leveleknek Eredj, ha tudsz (részlet)	Ahogy lehet
Áprily Lajos	
Tavasza a házsongárdi temetőben Március	Holló-ének Kolozsvári éjjel
	Kós Károly Varjú-nemzetség (részlet) Nyirő József Madéfalvi veszedelem (részlet) Gion Nándor A kárókatónak még nem jöttek vissza Kovács Vilmos Holnap is élünk
d) Metszet a „Fényes szellők nemzedékének” irodalmából - Nagy László (2/3 óra)	
Ki viszi át a Szerelmet Adjon az Isten	Gyöngyszoknya (részlet) Himnusz Minden időben Csodafiú szarvas Tűz
e) Metszet a tárgyias irodalomból – az Újhold alkotói (2/3 óra)	
Pilinszky János	
Halak a hálóban Apokrif Négyesoros	Harbach 1944 Agonia christiana Nagyvárosi ikonok

	<p><i>Nemes Nagy Ágnes</i></p> <p>A fák</p> <p>Kiáltva</p> <p>Ekhnáton éjszakája</p> <p><i>Mándy Iván</i></p> <p>Irodalom és film</p> <p>Mándy Iván: Régi idők focija</p> <p>Sándor Pál: Régi idők focija</p>
f) Metszetek az irodalmi szociográfia alkotóinak munkáiból (1/2 óra)	
<p><i>Illyés Gyula</i></p> <p>Puszták népe (részlet)</p>	<p><i>Sinka István</i></p> <p>Fekete bojtár vallomásai (részlet)</p> <p><i>Csoóri Sándor</i></p> <p>Tudósítás a toronyból (részlet)</p> <p>Anyám fekete rózsza</p> <p>Anyám szavai</p>
	<p>g) Metszetek a magyar posztmodern irodalomból (emelt szinten)</p> <p><i>Tandori Dezső</i></p> <p>Horror</p> <p>Töredék Hamletnek</p> <p>Táj két figurával</p> <p>Egy talált tárgy megtisztítása</p> <p><i>Hajnóczy Péter</i></p> <p>A fűtő (részletek)</p> <p>M (részletek)</p> <p>A halál kilovagolt Perzsiából (részletek)</p> <p><i>Esterházy Péter</i></p> <p>Termelési kisssregény (részlet)</p> <p>Harmonia caelestis (részlet)</p>

D) Színház- és drámatörténet (3/5 óra)	
<p>Örkény István: Tóték</p> <p>Szabó Magda: Az a szép fényes nap (részlet)</p>	<p>Irodalom és film</p> <p>Fábri Zoltán: Isten hozta, őrnagy úr!</p> <p>Szabó Magda: A macskák szerdája</p> <p>Németh László: A két Bolyai (részlet)</p> <p>Sütő András: Advent a Hargitán</p> <p>Csurka István: Házmestersirató</p> <p>Gyurkovics Tibor: Nagyvizit</p>
3. A XX. századi történelem az irodalomban	
Óraszám: 8/11 óra	
a) Trianon	
<p>Juhász Gyula: Trianon</p> <p>Vérző Magyarország (Szerk.: Kosztolányi Dezső)</p> <p>Lyka Károly: Magyar művészet – magyar határok (részlet)</p>	<p>Babits Mihály: A repülő falu</p> <p>Schöpflin Aladár: Pozsonyi diákok (részlet)</p> <p>Krúdy Gyula: Az utolsó garabonciás</p>
b) Világháborúk	
Gyóni Géza: Csak egy éjszakára...	<p>Magyar katonák dala</p> <p>Alexis levele Alexandrához</p> <p>Polcz Alaine: Asszony a fronton</p>
c) Holokauszt	
<p>Szép Ernő: Emberszag (részlet)</p> <p>Tadeusz Borowski: Kővilág</p>	<p>Irodalom és film</p> <p>Török Ferenc: 1945</p> <p>Irodalom és film</p> <p>Roberto Benigni: Az élet szép</p> <p>Irodalom és film</p> <p>Kertész Imre: Sorstalanság</p> <p>Koltai Lajos: Sorstalanság</p>

d) Kommunista diktatúra	
Illyés Gyula: Egy mondat a zsarnokságról vagy George Orwell: 1984 (részletek)	Irodalom és film Bacsó Péter: A tanú Bereményi Géza: Eldorádó
	Faludy György: Kihallgatás
	Alekszandr Iszajevics Szolzsenyicin: Gulág szigetcsoport (részlet)
	Irodalom és film Michael Radford: 1984
e) 1956	
Nagy Gáspár: Öröknyár: elmúltam 9 éves Nagy Gáspár: A Fiú naplójából Márai Sándor: Mennyből az angyal vagy Halotti beszéd	Irodalom és film Gothár Péter: Megáll az idő
	Irodalom és film Szilágyi Andor: Mansfeld
	Albert Camus: A magyarok vére (részlet)
4. Metszetek a kortárs magyar irodalomból Óraszám: 8/11 óra	
A szaktanár által szabadon választott írók, művek	
5. Felkészülés az érettségire – rendszerező ismétlés Óraszám: 10/13 óra	
Összefoglalás, rendszerezés, témazáró dolgozatok Óraszám: 8/10 óra	

1. témakör: A modernizmus (a modernizmus kései korszaka) irodalma

Fejlesztési feladatok és ismeretek:

- Irodalmi szövegek és társművészeti alkotások összehasonlító elemzése
- Stílustörténeti és irodalomtörténeti fogalmak használata műértelmezésekben
- Művelődéstörténeti áttekintés: a XIX-XX. század fordulójának filozófiai, művészeti és irodalmi irányzatainak tanulmányozása
- Nietzsche, Bergson, Freud nézeteinek megismerése, irodalomra gyakorolt hatásuk feltérképezése
- A művészet- és irodalomtörténetben a modernség/modernizmus jelentőségének vizsgálata.
- Az avantgárd mozgalmak művészeti és politikai szerepének, jelentőségének megismerése
- Az egzisztencializmus és a posztmodern filozófia irodalmi hatásának felfedezése

- Valóság és fikció, a büntelenség és bűnösség, létbe vetettség filozófiai kérdéseinek értelmezése
- A XX. századi irodalom néhány meghatározó tendenciájának megismertetése. Művek, műrészletek feldolgozása, alkotói nézőpontok, látásmódok, témák, történeti, kulturális kontextusok megvitatása. Az önálló olvasóvá válás támogatása, felkészítés a tanulói szerző- és műválasztásokra, a választott művek önálló feldolgozására és megosztására.
- Kimerülés és újrafeltöltődés: a kísérleti irodalom és az olvasóközönség viszonya, a posztmodern változó meghatározásai

Fogalmak:

dekadencia; életfilozófia, pszichoanalízis; a nyelv és a személyiség válsága; avantgárd; futurizmus, dadaizmus, expresszionizmus, konstruktivizmus, kubizmus; szabad vers, kései modernség, objektív költészet, intellektuális költészet, abszurd dráma, kétszintes dráma, mítoszregény, posztmodern

2. témakör: A magyar irodalom a XX. században II.

A) Életmű a XX. század magyar irodalmából II. – József Attila

Fejlesztési feladatok és ismeretek:

- Az életmű főbb sajátosságainak megismerése az életmű különböző szakaszaiból származó törzsanyagban megnevezett vers elemzésével
- József Attila életműve főbb témáinak (pl.: haza, táj, szerelem, külváros és szegénység, lélekábrázolás, értékszembesítés, közéleti és gondolati költészet) és versformáinak, költői eszközeinek tanulmányozása
- Annak vizsgálata, hogy az életút meghatározó tényei hogyan függnék össze a pályaképpel és a kor társadalmi-történelmi viszonyokkal
- A költői pálya indulása, a költői életút szakaszolásának lehetséges változatai
- József Attila nagy gondolati verseinek elemzése, a művek filozófiai, esztétikai összetettségének vizsgálata
- József Attila helyének tisztázása saját kora szellemi életében (vitái és kapcsolatai kortársaival)
- Utóéletének, a József Attila-kultusz születésének, a költői életmű XX. századi recepciójának tanulmányozása

Fogalmak:

tárgyias tájvers, komplex kép, óda, dal, műfajszintézis, létértelmező vers, önmegszólító vers, dialogizáló versbeszéd

B) Portrék a XX. század magyar irodalmából II.**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A választott XX. századi szerzők szerepének megismerése a magyar irodalomban
- Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg
- Az erkölcs, hit, egyén és közösség, egyén és egyén viszonyának, kapcsolatának megvilágítása lírai, epikai, drámai alkotásokban
- Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján

Fogalmak:

groteszk, abszurd, egyperces, családrégény, kálvinista és katolikus értékrend szembenállása, önéletrajziség

C) Metszetek a XX. század magyar irodalmából II.**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A választott XX. századi szerzők szerepének megismerése a magyar irodalomban
- A század irodalmi törekvéseinek, sajátosságainak, írói-költői csoportjainak megismerése
- Annak felismerése, hogy az írói-költői felelősség, szociális-társadalmi együttérzés, világnézet, egyéni látásmód és kapcsolat a hagyományhoz változatos módon, műfajban és tematikában szólalhat meg.
- Történelmi katalizmák és egyéni helytállások lírai ábrázolásának tanulmányozása Radnóti költészetében
- Történelmi traumák, nemzeti tragédiák ábrázolásának tanulmányozása a transzilván irodalomban
- Az erkölcs, hit, egyén és közösség viszonyának kérdései lírai és prózai alkotásokban
- A lírai beszédmód változatainak értelmezése; a korszakra és az egyes alkotókra jellemző beszédmodok feltárása, néhány jellegzetes alkotás összevetése.
- A líra sokfélesége: párhuzamos és versengő költészeti hagyományok bemutatása
- Összehasonlító elemzés készítése közös téma, motívum, műfaj vagy forma alapján

Fogalmak:

életrajzi ihletettség, kulturális veszteség, ekloga, eklogaciklus, razglednica, szerepvers, „Fényes szellők nemzedéke”; tárgyias irodalom

D) Színház- és drámatörténet**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A törzsanyagban megnevezett drámai művek vagy műrészletek olvasása, megismerése, közös elemzése
- Ismerkedés a korszakban kidolgozott dramaturgiai eljárásokkal
- Álláspontok megismerése és kialakítása a feldolgozott drámák problémafelvetésével kapcsolatban
- A drámai művekben a befogadó elé tárt társadalmi, közösségi és egyéni konfliktusok felismerése, megfogalmazása, megértése
- A megmaradásért folytatott harc és az azért szükségképpen hozott áldozatok felismerése

Fogalmak:

totalitárius, történelmi dráma

3. témakör: A XX. századi történelem az irodalomban**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A nemzeti identitás meghatározó lírai szövegeinek olvasása, megértése, megbeszélése
- Irodalmi szövegek elhelyezése történelmi kontextusban
- Irodalmi szövegekben megfogalmazott közösségi és magánemberi erkölcsi dilemmák felismerése, megvitatása
- Az olvasott szövegek szerkezeti egységeinek megfigyelése, a szerkezeti egységek retorikai funkcióinak azonosítása
- Egyes olvasott szövegek jellegzetes retorikai alakzatainak megfigyelése

4. témakör: Kortárs magyar irodalom**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A szaktanár szabadon választhat a kortárs magyar irodalom műveiből.

5. témakör: Felkészülés az érettségire - rendszerező ismétlés (10/20 óra)**Fejlesztési feladatok és ismeretek:**

- A rendszerező képesség fejlesztése
- Az önálló tanulás fejlesztése: az érettségi témaköreinek és a követelményeknek megfelelő tételvázlatok összeállítása
- A tanult irodalomtörténeti, poétikai, stilisztikai, értelmezési, szövegértési és szövegalkotási ismeretek rendszerezése
- Érettségi feladatok gyakorlása

Fogalmak:

Az eddig tanult fogalmak rendszerező ismétlése

Kötelező olvasmányok a 12. évfolyamon:

- Wass Albert: Adjátok vissza a hegyeimet!
- Örkény István: Tóték
- Szabó Magda: Az ajtó

Memoriterek a 12. évfolyamon:

- József Attila: Reménytelenül (Lassan, tűnődve) (részlet)
- József Attila Óda (részlet)
- Kányádi Sándor: Valaki jár a fák hegyén
- Reményik Sándor: Halotti vers a hulló leveleknek (részlet)
- Radnóti Miklós: Hetedik ecloga (részlet)
- Áprily Lajos: Március (részlet)
- Nagy László: Ki viszi át a szerelmet?